

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

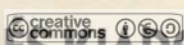
MAGYAR GRAFIKA

UNGARISCHE GRAPHIK

VIENEGYEDIK ÉVFOLYAM. 5-6. SZÁM. 1930 MÁJUS-JÚNIUS HÓ

TERVEZŐTŐSÉG

 A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet/>) megbízásából az ISZT támogatásával készült.

DÓZSA UCCSA 25

ROLAND

**Ein- und Zweifarben-
Schnellläufer-
Offsetpressen
die
führende
deutsche Weltmarke!**

Faber & Schleicher AG., Offenbach a. M.

Grösste Spezialfabrik für Offset- und Lithopressen des Kontinents

Vertreter:

„Grafika“ Gépkereskedelmi Rt, Budapest V, Ügynök u. 21. Tel.: Aut. 934-57

A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 30 pengő, fél évre 16 pengő. Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 5 pengő. **Előfizetési díj külföldiek részére:** Az európai kontinensen 30 P, Angliába, valamint a tengerentúli államokba 6 dollár **Jahresbezugspreise:** Für die europäischen Staaten (mit Ausnahme England) 30 Pengő, für das übrige Ausland 9 Dollar. Einzelbezugspreis: 5 Pengő, resp. 1 Dollar. Die Magyar Grafika erscheint zweimonatlich

MAGYAR GRAFIKA

A NYOMDAIPAR, KÖNYV- ÉS REKLÁMMŰVÉSZET, SZABAD GRAFIKA FOLYÓIRATA. MEGJELENIK KÉTHAVONKÉNT, MINDEN ÉVBEN HATSZOR

UNGARISCHE GRAPHIK

C. MELLÉKLAPPAL. SZERKESZTIK A FŐMUNKATÁRSÁK: HERZOG SALAMON, KNER ALBERT, KUN MIHÁLY, LÖWY LÁSZLÓ ÉS ROSNER KÁROLY
FELELŐS SZERKESZTŐ: ROSNER KÁROLY. KIADJA: BIRÓ MIKLÓS RT.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

Tartalom:

Rosner Károly: Biró Miklós

Egy kiváló magyar könyvnyomtatóról (Kertész József emlékezete)

Hedvig György: Hová fejlődünk!

Löwy László: A nyomóautomatákról (5 ábrával)

e. g.: Régi magyar bibliofilek (4 ábrával)

r. a.: Klisék helyes beépítése az oldalakba (2 ábrával)

Geyer Raoul: A francia nagyszalónról és magyarokról.

Feljegyzések a spanyol nyomdászatról

Tábor János: Négy szedéspélda

Rosner Károly: Divéky József

Gergely Jenő: Divéky József

} 42 illusztrációval és 5 melléklettel

A mainzi Gutenberg-ünnepségekről

—bőke—: Én találtam fel a kisbetűs tipográfiát

Feljegyzések, Korrektori rovat, Hírek, Halálhírek

Inhalt:

Karl Rosner: Nikolaus Biró

Über einen berühmten ung. Buchdrucker. (Das Gedächtnis J. Kertész)

Georg Hedvig: Welche sind die Wege der Entwicklung

Ladislau Löwy: Die Druckautomaten (Mit 5 Abbildungen)

g. e.: Alte ungarische Bibliophile (Mit 4 Tafeln)

a. r.: Richtiger Einbau der Klischees in die Seiten (Mit 2 Abbildungen)

Raoul Geyer: Der Pariser Grand Salon und die Ungarn.

Aufzeichnungen über spanische Druckereien

Johann Tábor: Vier Satzbeispiele

Karl Rosner: Josef Divéky

Eugen Gergely: Josef Divéky

} mit 42 Abbildungen und 5 Tafeln

Über die Mainzer Gutenberg-Feier

—bőke—: Ich war der Erfinder der Kurrentschriften-Typographie

Aufzeichnungen, Korrektorenrubrik, Nachrichten, Todesfälle

MANN /

ORIGINAL

MANN

FFSET

OFFSET

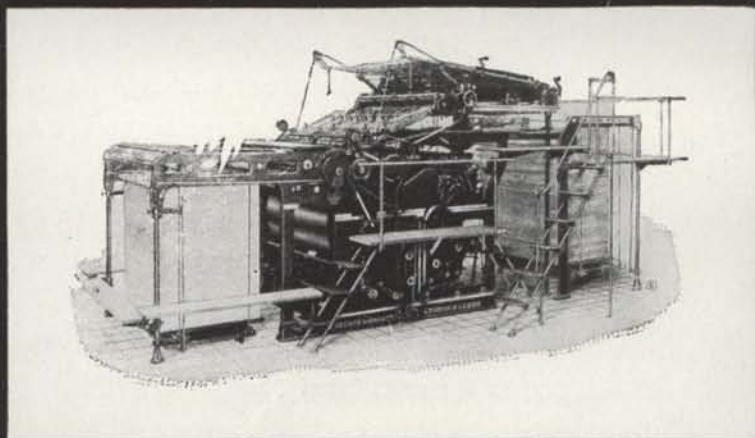
1930-as
modelű egy- és
kétszint, valamint elő- és
hátnyomást egyszerre végző **offset**
gyorssajtónk óránként 6000 nyomás vég-
zésére alkalmas, pontos regiszter, utólérhetetlen
minőség mellett. E jellegzetes tulajdonságai a gépet
világszerte ismertté teszik.

„Original Mann“ offset gyorssajtók

E gépek alapvető gépszerkezeti alkotó elemeinek egyedül logikus elrendezése a kiszolgálást végtelenül megkönnyíti. Ha ön sikeresen akar versenyezni, úgy állítson üzemébe „Original Mann“ offsetgépeket. Kérjen még ma ajánlatot. Kedvező feltételekről, gyors szállításról biztosítjuk. Magyarország és Románia részére vezérképviselőt:

König János okl. gépészmérnök
Budapest IX, Remete ucca 23. sz.

Telefónszám:
J. 453-58

FEW

GEORGE MANN & CO. LTD.

4, HENRY STREET, GRAYS INN ROAD **LONDON W. C. 1**

B I R Ó M I K L Ó S

Tíz évvel ezelőtt, egy elvesztett háború után, a lerongyolódott ország lerongyolódott nyomdaipara elé kilépett egy grafikai szaklap, kiállításban és tartalmában a legjobb külföldi rokonlapokkal felvéve a versenyt. Ez a lap a MAGYAR GRAFIKA és aki elindította útjára, annak szerkesztő-kiadója Biró Miklós volt.

Csak a nyomdaipar olyan fanatikusa, a betű olyan rajongója, mint Biró Miklós tehette meg ezt a lépést akkor, mikor hivatalos szervezetek, nagy nyomdavállalatok nem tudták, nem merték egy grafikai szaklap kiadásának kockázatát vállalni. A merész kezdetet, a szakmai fejlesztési törekvést azonban nem fogadták tárt karokkal. Voltak gáncsoskodók, kik elítélték a lap irányát; példáit, elgondolásait nem tartották a gyakorlati követelményeknek megfelelőnek.

Hosszú éveken át állott Biró Miklós e támadások tüzeiben, kitarzott irányzata mellett és győzedelmeskedett. A progresszív technikai törekvések mellett zászlójára írta a tanoncoktatás kérdését, ezt az igen fájó pontját a grafikai szakmának, és sok vívmány, sok eredmény fűződik e téren is nevéhez.

A MAGYAR GRAFIKA szedéspéldái voltak útmutatói a magyar nyomdászoknak a gyakorlati megoldásoknál, legfőképpen a reklámyomtatványoknál, hirdetéseknel, propagandanyomtatványoknál, szedett plakátoknál, az élénk színek térfoglalása is a MAGYAR GRAFIKA úttörő munkájának írható javára.

Mindennek irányítója, legfelsőbb vezetője Biró Miklós volt. Megérezte kiváló érzésével az időpontot, amikor az alkalmazott grafikát, a könyv- és reklámművészetet össze kellett kapcsolni a nyomdászati törekvésekkel ; megmutatta a nyomdászatnak, hogy az általános értéken kívül mi a speciális érték az ő részére a grafikában, a grafikus munkájában ; megismertette a könyvillusztrátorok munkáját a nyomdászokkal és a nyomdászat nagy kultúrája felé fordította a grafikusok, könyvművészek és reklámozók érdeklődését, figyelmét.

A betű szentségét hirdette az egész vonalon Biró Miklós, és a betű hű maradt mesteréhez. Ezer és ezer variációban mutatkozott meg, ezerszer vitte diadalra a zászlót. A betűk puritánul, glédákban könyvoldalakon, nemesen könyvcímlapokon, vidáman, táncoló színekben cégkártyákon, komolyan és bizalmatgerjesztően a levélfejen, hívón és parancsolón az ucca nagy plakátjain, mind az ő katonái voltak.

És ő sohasem állott a sor elé. A MAGYAR GRAFIKA tízéves évfordulója egybeesett harmincéves nyomdász, húszéves önálló nyomdász jubileumával. Mi sem jellemzi jobban Biró Miklós puritánságát, mint az, hogy elvonult katonái mögé, a lap mögé, csak annyi dicséretet, gratulációt, meleg szimpátiamegnyilvánulást fogadva el, amennyit a lap tízévi munkájával és eredményeivel kivívott. Hogy ezen felül, a kiváló magyar könyvek garmadájáért, a kereskedelmi és reklámnyomtatványok mérhetetlen tömegéért, azok kiváló, Nyugat-Európát sokszor megszégyenítő nivójáért, egyéni tanításáért, a feltárt ösvényekért, a tespedésben lévő nyomdai nagyüzem reorganizálásáért milyen ünneplést érdemelt volna személye, ne részletezzük. Tudjuk és érezzük ezt mindannyian. De ő ennek a gondolatát is elhárította. Ő tovább dolgozni, haladni akart, szélesíteni és építeni a megkezdett utat.

Mi, munkatársai, kik vele haladtunk, kik mentorunkat tiszteltük, szerettük, becsültük benne, most, midőn útja elválik a MAGYAR GRAFIKA útjától, megindultan, hálával mondunk neki köszönetet mindazért, amiben vezetése és irányítása mellett részünk volt. Szeretetünk elkíséri Biró Miklóst új állomására, mert meggyőződésünk, hogy túl az óceánon is öregbíteni fogja a magyar nyomdaipar és nyomdászat nemzetközileg is elismert jócsengésű nevét.

A MAGYAR GRAFIKA pedig tántoríthatatlanul halad tovább előre azon az úton, melyen az első évtizeden át haladt, zászlaján a grafikai iparágak fejlesztése és a szakmai továbbképzés !

Rosner Károly

Egy kiváló magyar könyvnyomtatóról

Kertész József emlékezete

A fiúi kegyeletnek a mai tülekedő, elanyagiasodott világban egyre ritkuló, igen szép érzületéről tanuskodik az a csinos kiállítású könyv, amelyet Kertész Árpád budapesti könyvnyomtató adott ki, immár második kiadásban. A könyvet tudniillik Kertész Árpád már 1914-ben írta abból az alkalomból, hogy a Kertész József könyvnyomdája cég megalapításának abban az évben teljesedett be az ötvenedik évfordulója. A műnek második kiadása 1928 július havában jelent meg.

Ha volt valami, ami a fiúi pietásnak ily dícséretes megnyilvánulását előmozdította és megkönnyítette, akkor az csak az a körülmény lehetett, hogy egy teljes értékű emberről való megemlékezésnek az impulzusa serkentette a könyv íróját arra, hogy azt megszerkessze és áldozatkészen ki is adja, még pedig nem is egyszer, hanem immár másodszor. Azt írja Kertész Árpád a hozzánk küldött könyve második kiadású példányához csatolt kísérő soraiban: „Az úttörők munkáját végezte apám, aki megérdemli, hogy emléke a nyomdászok lelkében fennmaradjon.” A Magyar Grafika ennek a megállapításnak helyességét teljes mértékben elismeri és ez a körülmény indította szerkesztőségünket arra, hogy a fiúi kegyelet szülte műnek főbb adatait folyóiratunkban ismeresse.

A magyar szabadságharc utáni időkben, az osztrák cenzúrának a magyar könyvnyomtatást erősen terhelő, nehéz korszakában kezdődött Kertész József könyvnyomtatói pályafutása és tevékenysége, amely nemcsak a magyar könyvnyomtatás történetében, hanem az egész egyetemes magyar művelődéstörténet egyik virulásnak indult epochájában igen tisztos, méltó helyet foglalt el. Erről tanuskodnak azok a visszaemlékező sorok is, amelyekkel néhai lovag Falk Zsigmond és Rákosi Jenő vezetik be a könyvet. Kertész Józsefről írván, néhai lovag Falk Zsigmond sorai végén így nyilatkozik: „Kertész József maradt később is az, aki fiatal korában volt. Jó kolléga, segítő embertárs, soha nem zavaró, kellemes konkurrens, aki meg volt elégedve avval, amit a sors neki nyújtott és nem áhítozott a mások babérai után.” Rákosi Jenő pedig így fejezi be sorait: „Egy nyomda alapítása kettőt jelent: egyben az anyagi munkát és a felvilágosodás szolgálatát. Vállalkozást és civilizációt. Ő (t. i. Kertész József) így fogta fel és én meghatva gondolok a vele töltött pár évre akkor, amikor az általa alapított vállalat ötvenéves fennállását ünnepli, amelynek — az ünnepnek — csendes zajába én még belekiálthatom örömet.” E visszaemlékező sorok után következik a műnek bevezetése, amelyben a szerző ecseteli az akkori idők-

nek a könyvnyomtatást illetően nehéz járását, felsorolja névleg Pestnek és Budának akkori nyomdait, az 1848-tól a kiegyezésig, 1876-ig terjedő korszakában. Majd a továbbiakban Kertész József biográfiájába fog bele, amelyből egyet-mást mi is kiragadunk.

Kertész József 1837 április 30-án született Győrött. Családja az 1780-as években vándorolt be Győrbe a bajorországi Friedberg városkából, ahol a Gaertner családra vonatkozó okiratok, a városi előljáróság szerint, 350—400 évre visszamenőleg találhatók. Igen sikerült reprodukciókban sorakoznak a műben: Friedberg városka ódon látképe, a Magyarországra bevándorolt ős: Gaertner János színes arcképe, majd Kertész József apjának és anyjának: Gaertner Józsefnek és feleségének arcképei és a Gaertner Józsefre, valamint fiára: Kertész Józsefre vonatkozó többféle okirat, úgyszintén az utóbbit és feleségét megőrkítő többrendbeli fénykép. Itt található az az életrajzi adatok, amelyek magára Kertész Józsefre vonatkoznak. Nyomdászati pályáját 1848 június 1-én kezdte meg a Beimel J. és Kozma Vazul-féle nyomdában, ahol 1852 szeptember 6-án felszabadulván, 1854 január 1-től április 1-ig az Emich-nyomdában volt mesterszedő, majd rövid időre újból visszajött a Beimel és Kozma nyomdába. Ezután szakbeli tudását bővíteni akarván, Falk Zsigmond bécsi működése befolyásának hatása alatt a bécsi Sommer Lipót-féle nyomdában vállalt kondíciót, amely 1856 december 28-ig tartott és amelyről szóló bizonyítványt Falk Zsigmond még mint faktor írta alá. 1857 január 1-én az európai hírű mechitarista-kongregáció nyomdájában találjuk, kezdetben mint szedőt, majd később mint korrektort. Ezt a nyomdát 1810-ben alapították, még ma is fennáll és különösen az idegen írásokkal és idegen nyelveken megjelenő nyomdatermékek készítését kultiválja. 1858-ban újból visszatér Pestre és belép az Emich Gusztáv könyvnyomda- és könyvkiadóvállalat szolgálatába, amelyből később az Athenaeum alakult meg. Kezdetben mint szedő, majd mint korrektor működött, később kiadóhivatali lapkezelő lett. Ebben az időben változtatta meg nevét a magyar Kertészre; az akkori idők hivatalos eljárása szerint az ilyen névváltoztatást csak a király engedélyezhette, természetesen a helytartótanács retortáján keresztül. Ekkortájt ismerkedett meg barátjának, Szabó Lászlónak nővérével, Saroltával, akinek 1862 augusztus 11-én esküdt örök hűséget. A házasságot bő gyermekáldás tette boldoggá. Kilenc élő gyermek maradt utánuk, négy testvér egész fiatal korban halt el. Most következik a mű leglényegesebb része, a

nyomda megalapításának hosszú leírása, amelyet a szerző aprólékos, mindenre kiterjedő, szerető figyelmességgel és igazi vérbeli nyomdászra valló szakszerű magyarázatokkal bővítve írt meg. Többek között olvassuk: „Hosszas megfontolás és a viszonyok kellő mérlegelése után eltökélte magát arra, hogy Budapesten nyomdát alapít. Sokévi tapasztalata, a magyarországi nyomdászviszonyok alapos ismerete, finomult ízlése hivatottá tették, hogy a budapesti nyomdák új irányt mutasson. Már az 1862. év májusában kérvénnyel fordul az illetékes hatóságokhoz és engedélyt kér a könyvnyomdai iparüzlet gyakorlására; az augusztus 22-én tartott városi tanácsi ülés azután el is rendeli az engedély kiadását az akkor már Kertész József néven szereplő könyvnyomdász részére. 1863 február 28-án fizeti ki az első hetibérekét.

Egy további fejezetben a szerző a nyomda fellendüléséről ír: „A nyomda első 15 esztendeje alatt valószínű ujságnomdának nevezhető, mert nincsen ezen idő alatt egy év sem, amelyben lapot ne készített volna, de vannak olyan évek is, amikor 5—6 időszaki lap (1867), vagy pedig mint az 1877. év, amikor két napilap, egy hetenként kétszer és egy hetenként háromszor megjelenő lapot nyomtattak Kertész Józsefnél.” Tovább: „...könyvek, füzetek stb. előállítására is vállalkozott. Az elkészített munkák tiszta nyomása és csinosága mihamarabb újabb és újabb megrendelőket szerzett. Többek között viszhódította a magyar ipar részére Kertész József a hírneves Ráth Mór cégnek kiadványait, amelyeket hosszú időn keresztül Holzhausen bécsi nyomdász készített.”

Néhai Szöllősy Mihálynak az erről az időről szóló visszaemlékezéséből a következő sorokat ragadjuk ki: „Kertész József könyvnyomdája akkor a Lánchíd téren, az István főherceg szálloda sarokhelyiségében volt, a lehető legjobban berendezve, úgyhogy akkor a főváros nyomdászkeréi a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak műképességéről s elsőrendű műnyomdának nyilvánították, mire valóban rá is szolgált, mert az akkori időben fennállott nyomdák mind régi, szisztemátlan berendezésűek voltak s a visszamaradott betűrajzú írásokkal előállított nyomtatványokat szép és ízléses kivitel tekintetében magasan túlszárnyalta Kertész József ifjú nyomdája s versenyre, fejlődésre kényszerítette a visszamaradottakat. Ez volt Kertész József nyomdászai ambíciójának fényes eredménye, ami a hazai nyomdászati művészies irányban fejlődésére is tagadhatatlan nagy befolyást gyakorolt.”

Kertész József nyomdászai jó hírnevét bizonyítja az a körülmény is, hogy a 60-as és 70-es években alapított lapoknak nagy része nála készült. Ebben az időben egy alkalommal képviselőséggel is megkínálták, de ő azt nem fogadta el.

Az országgyűlési ellenzéknek a hetvenes években folytatott eredményes nagy küzdelme teljes kormány-

változással járt. Az ellenzék kormányrajutása Kertész nyomdájára majdnem katasztrofális jellegű volt, mert rövid időn belül, majdnem egyik napról a másikra szűntek meg olyan lapok, amelyek addig az ellenzék elveit hirdették és amelyek előállításában többek között a Kertész-nyomda munkáinak a gerincét alkotta. Ez a körülmény és az a tény, hogy a nagy hajzában készülő napilapok alaposan megviselték a nyomdának eladdig kifogástalan felszerelését, nagyon rossz hatással volt Kertész József nyomdász-érzékére, mert bántotta az a tudat, hogy már nem sorolhatja magát a magyarországi nyomdák legelsőbbjei közé. Ez az elkedvetlenedése az idők folyamán csak fokozódott, úgyhogy az 1877. év végén tárgyalást kezdett a nyomda eladása tekintetében, amely tárgyalások 1878 elején be is fejeződtek. A vállalatának megszüntetésével járó izgalmak és a csalódás azután egyidőre visszavetették Kertész József munkakedvét.

Kertész József természetével azonban a tétlenség nem volt összeillő. Hivatalnokai állás után nézett, de nem sikerült elhelyezkednie, majd barátainak bátorítására, biztató kilátások között, az 1880. év végén újra megnyitotta nyomdáját a Mária Valéria ucca 11. számú házában. Nyomdájának megrendelői között mindjárt kezdetben néhány bank és takarékpénztár, több vasútnak üzletigazgatósága szerepelt, amelyek számára zálogleveleket, kötvényeket, részvényeket, részjegyeket, takarékbetétkönyvecskéket, egyéb értékpapírokat és banknyomtatványokat készített, az akkori idők ízléséhez képest a legszebb kivitelben. A vasutak részére pedig menetrendeket és egyéb táblázatos munkákat nyomtatott, megrendelőinek teljes dícséretére. Új vállalkozását tehát teljes siker koronázta és kísérte egészen az 1895. év december 27-én bekövetkezett haláláig.

A könyv írója természetesen szerető figyelmességgel kitérjeszkedik édesatyjának úgy a családi, mint a könyvnyomdász-testületi és társadalmi életének minden mozzanatára. Emich Gusztáv lemondása után a pesti nyomdásztestület (főnökegyesület) elnökévé választotta, amely minőségben igen sokat tett a szakma felvirágoztatása érdekében és — ami maradandó emléket biztosít neki a nyomdai munkásság körében is — mindig első volt azok között a főnökök között, akik a munkáságnak a magasabb életnívóra való törekvéseit megértő szívvvel méltányolták. A munkásság kívánságait mindenkor fölkarolta és főnöktársai között propagálta. Az ő officínája volt igen hosszú időn át az egyedüli budapesti nyomda, ahol nyolcórás volt a munkaidő és büszkén írja Kertész Árpád, hogy a nyomdája még ma is — 50 év után — fizeti a munkásegyesületbe a főnökkilletéket.

Érdemdús atya életének munkássága és pietástól eltelt érdemes fiú megemlékezése igen értékes művel gazdagította a magyar könyvnyomdászati irodalmunkat.

Hová fejlődünk!

Izgalmas érdeklődést vált ki minden technikai előbbrejutás és pillanatról-pillanatra érezni, hogy valami ellenállhatatlan kényszerít a fejlődés mérföldköveit róni. A versengés hihetetlen erővel tör utat és kényszeríti a Buch-, Flach- és Tiefdruckot minden munkalehetőség után nyúlni. Annyi eljárás születik, ahányféle szükséges. A fejlődő technika kinyújtja csápjait a szétszórt ötletek után és majdnem annyiféle eljárás lát napvilágot, amennyi a különböző munkák száma. Önkéntelenül megállok egy percre összevetni, vajjon a grafikai ipar új lehetőségeket is keres vagy az egyes ágazatok egymás terhére fejlődnek? Lehetséges volna a mélynyomásnak, mondjuk a könyvnyomás terhére építeni kétségtelen létjogosultságát? Különös élvezet összehasonlítást keresni az elmúlt évek pregnáns sajtótermékeinek technikai átalakulásában. Bőséges következtetésre ad lehetőséget! Egy percre kétséges lesz a mai könyvnyomási rendszer szuverénitása, de a józan szem előtt tisztán marad a fejlődés törvényétől félmjelzett eljárás. Mert fejlődés csak biztos és öreg alapokon lehetséges. Márpedig technikai fejlődés minden mozdulatunkban szerepel. Haladás, félelem és gáncs nélkül teszi a maga útját és jobb vele, mint ellene küzdeni.

A művészettörténet bizonyítja, hogy szabályos fejlődési hullámvonalat mutat az organikus és anorganikus korok változása. Ez a fejlődési hullámvonal rányomja bélyegét a grafikai ipar alakulására is. A művészet és nyomda igen szoros kapcsolatban áll. Ez a kapcsolat pontosan érezteti az élet igaz lüktetését. A nyomdaipar csilhatatlan biztonsággal mindenkiel közli azt a hatalmas előrekergető erőt, amelyet vörös fonálnak kapott és annak is továbbbít. És a fejlődés vörös életfonala könyörtelen, senkit sem kímél; a mi fejlődésünk sem lehet kíméletes. Nem közvetlen belőlünk fakad ez a kíméletlen kergetés, ezt a civilizáció hordja és adja minden mozzanatában. Bevési az emberi öntudatba: előremenni. Jó néhány éve, még az offsetnyomás terjedése közben, fejlődött a mélynyomás. Alig terjedt a mélynyomás, máris üldözi a következő eredmény, a reagens eljárás. A felkészült szakember is zavarba jön és elveszti az áttekintést. Első pillantásra nem ismeri fel, melyik eljárás az, amit ki kell ragadni, amely megbízható és jó gyakorlati eredményeket ad. Kétségtelen, a mélynyomás ma igen népszerű, de tudom, mai formájában további fejlődésre nem képes. Pillanatnyilag győz mindent és mindenkiel szemben, olcsó képnymást ad és üzemben racionális. De nem oldja meg kifogástalanul a szöveg- és színes nyomást. Súlyos helyzetben van, amikor a közvetlen képhűségre tartunk igényt és nem ad éles képet. A sokszorosító technika legújabb vívmánya, hogy

eredeti képről a nyomólemeze közvetlenül másolhatunk, a közvetlenséget légüres térben forszírozzuk. Ezt nem lehet mélynyomásnál keresztül vezetni.

Vegyük sorba. A mai sajtószolgálat legnagyobb ereje a kép. A mai ember igyekszik a betű befolyásától szabadulni, kíméli az idejét és az elébe tárt képtől annyit kíván absztrahálni, amennyit józan belátása diktál. A fénykép mindenütt keresztül tör, ez már a film nevelése. Szükséges a vizuális felfogás, a szem iskolázása. Ez megadja a gondolatnak azt az impulzust, melynek független és józan szemlélet az eredménye. Tehát ha a fényképközlésnek ilyen fontos tömeghatása van, feltétlenül szükséges a kifogástalan sokszorosítás.

A grafikai technikának sarokpontja, hogy reprodukciót reprodukálni annyi, mint kvalitást négyzetével csökkenteni. Ezen a ponton áll, vagy dől meg a mélynyomás. Gondolok arra is, hogy kifogástalan szövegnyomást mélynyomással elérni nem lehet. Ezek közvetlen másolással érhetőek el, viszont a közvetlen precizitás lesz a következő eljárások főerőssége. Mert jön egy nyomásrendszer, ahol az eredeti nyomótest elkészítése époly gazdaságos, mint a mélynyomásnál és durva papíron, korlátlan sebességgel, éles fényképet és finom szöveget nyom. Ez adja vissza a könyvnyomás régi erejét. Itt az irányjelző, figyeltem az utóbbi évek könyvcímlap-előállításának fejlődését a német piacon és újra látom a betűk és képek térhódítását. Kezdték az elementáris szövegépítéssel és fejlődött az acélvázépítő szerkezeten át szedett vagy fényképpel montírozott címlapig. A nyomdászati hőskorának újraéledt példái ezek, leszűrődve egy szigorúan tipografikus, épített köntösben.

A mélynyomás karaktere nem engedi a közvetlen és szigorú technikának precizitását és tisztaságát érvényesíteni. És itt hasonlat kínálkozik: az amerikai és angol grafikai termelés. Milyen korlátolt a mélynyomás alkalmazása tengerentúl. Alig ismerni komoly színes külföldi folyóiratot, homogén mélynyomással előállítva. Unalmas is lenne ez kétségtelenül. Ezért és még sok egyéb individuális hibáért nem látni biztosítva a mélynyomás jövőjét. Külön fejezet a világ fakészletének rohamos mértékben való csökkenése, hogy a mesterséges cellulóze, vagy inkább az eszpartó-papíros kerül mindinkább túlsúlyba. A mélynyomásnál egyik minőséget sem lehet kifogástalanul felhasználni. Szakemberek tömege kísérletezik az újabb eljárások sorozatán, melynek teljesítési képessége, precizitása, tárgyhűsége és nem utolsósorban a nyersanyag felhasználása teljesíti a világpiac igényeit és a fejlődés szükségszerűségét.

Kétségtelen, hogy a mechanizálás sorozatán át a magas- és síknyomás olyan együttes megoldásával

fogunk találkozni, melyben mindkét rendszer előnye érvényesül.

A nyomási rendszerek mellett áll a fényszedőgép, mint újabb haladás-komplexum. Ez ugyan a mai betű- és szedésrendszerben nem sok változást jelent, inkább mint irányítósugár mutatja, sőt majdnem előírja a nyomás történéseit.

Mindenesetre a mai nyomógépek a nyomásban keresik a fősúlyt. Szerény véleményem szerint a helyes megoldás a nyomás helyett a festékezés megoldásában keresendő, az egyenletesen elosztott és azonnal száradó festékberendezés veszi át a főszerepet.

Hiszen a mai magasnyomás-rendszer sem áll másból, mint a megfelelő festékréteg átbánszírozásából a fényes papírra. A mechanizáció során eljutottunk addig, hogy a festékátadásból egy bizonyos kényszerűség emelkedik, tekintet nélkül a nyomópapírra, kifogástalan fényképet és szöveget lehessen szolgáltatni. Evvel eljutottam egy gyökeréig egyszerűsített technikának vázolásához, melyből tömör nyomási rendszerre következtethetünk. Szükségyszerűségből fakad és megoldást jelent. Mindenesetre visszaszerzi a könyvnyomtatók önbizalmát.

Hedvig György

A nyomóautomatákról

Talán soha nem volt a nyomdaiparnak oly égető problémája a racionalizálás, mint akkor, amikor a gazdasági viszonyok a legmesszebbmenő takarékoságra kényszerítettek mindenkit. Speciális viszonyainál fogva, amelynek legjellemzőbb tünete a békeidőkből fennmaradt és a megcsönkített ország kereibe nehezen elhelyezkedni tudó, terjedelmében meglehetősen nagy ipar, főképpen azáltal jellemezve, hogy részben vagy teljesen elavult gépparkok és berendezések sokkal kisebb teljesítményt tudnak felmutatni, mint esetleg lényegesen redukált terjedelemben egy modern berendezés.

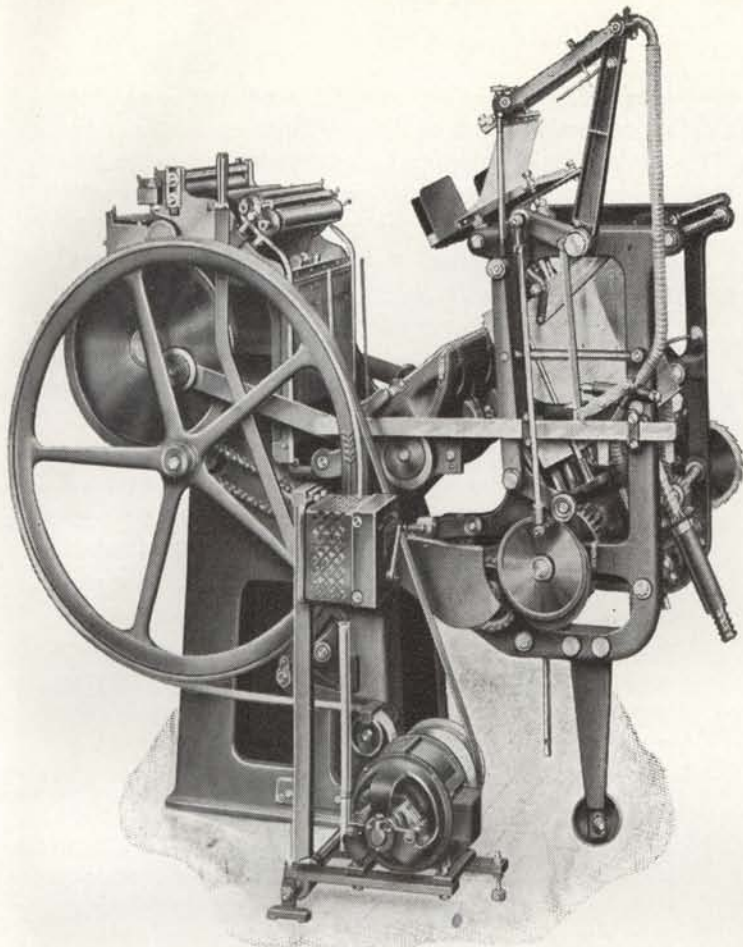
Minden üzem legfőbb kiadása a munkabér. Ameddig a viszonyok nem kényszerítettek éles vizsgálatra, addig ezek a kevésbé racionálisan dolgozó gépek okozta munkabértöbbletek nem estek túlságosan a latba. Ma már azonban, sajnos, minden üzem látja a gazdasági problémák egyetlen lehetséges és helyes megoldását: és ez az üzemek terjedelemben való szűkítése, ugyanakkor azok hatásfokának nagy teljesítményű gépek által való fokozása. Ennek megvalósítása azonban óriási befektetéseket igényel és ami esetleg ennél még nehezebb, évtizedes tradíciókkal való szakítás.

A racionalizálás az új gépek beállításával egyidejűleg természetesen a munkabeosztás és adminisztráció helyes felépítését is megköveteli, mert hiszen ezen gépek beállításával nemcsak az eddigieknél jobb és nagyobb teljesítményt akarunk elérni, hanem a munkabér így az általános rezsinnél is megfelelő megtakarításokat kell hogy eredményezzen. E tekintetben az újságüzemek állanak az első helyen. A lapok előállítására ma már annyira mechanizált és szinte menetrendszerű pontossággal kell hogy készüdjön, hogy tulajdonképpen csak ezeknél lehet egyelőre egy egymásba kapcsolódó, pontosan előírt munkafolyamatról beszélni. Ezen mechanizálás közvetlen következménye természetesen a gép nagy munkateljesítményével, vagy más szóval a gép által

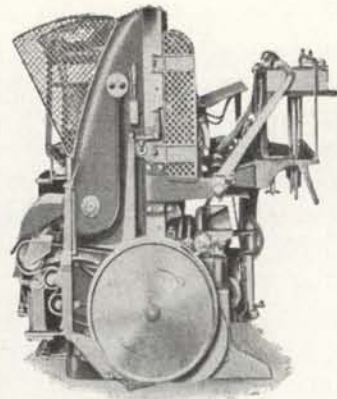
termelt effektív értékkel szinte arányban nem álló alacsony munkabérszükséglet. Egy rotációs gép óránkénti teljesítménye 10–15.000 16 oldalas, vagy 32 oldalas lap, amelynek eladási értékét, természetesen minden egyéb rezsivel kalkulálva, arra aránylag olyan elenyészően csekély munkabér esik, hogy ezt semmi más nyomdai termékkel összehasonlítani nem lehet. Ennek az ideálshoz már közelálló produkciónak (már legalább is a termelés gazdaságosságát tekintve) megvalósítása az egész grafikai ipar terén ki nem mondott, de mindinkább tért hódító irányzat.

Az akcidencia az ő ezerfelé elágazó nűánzaiban természetesen csak nagymértékű korlátozásokkal valósíthatja ezt meg, és ahol egyáltalában megvalósítható, illetőleg a racionalizálás megközelíthető, az a nyomás. Az első lépés e téren a berakónó teljes mellőzése, más szóval az önberakó-készülékeknek kis gépekre való felszerelése. Ez már nem újság, mert hiszen a normális gyorsajtónál évtizedek óta ismert megoldás és hogy ez a tégelynyomóknál és egyéb kis gépeknél oly sokáig váratott magára, ennek csak az volt az oka, hogy az önberakóval felszerelt gépek kezelését hosszú időig bizonyos titokzatosság vette körül és a nyomdásztsadalom nagy része túlsok nehézséget látott ennek keresztülvételében.

Néhány évvel ezelőtt jöttek piacra az első önberakóval felszerelt tégelynyomósajtók. Hogy kronológikus sorrendet tartsunk, úgy említsük meg az első helyen a heidelbergi gyorsajtógyár automatáját, amely gép kétségtelenül még a mai napokban is — dacára a technikájában sok tekintetben felülmúlt rendszerének — még mindig a külföld egyik leginkább favorizált típusa (1. sz. ábra). A heidelbergi automata egy normális konstrukciójú Gally-típusú tégelynyomósajtó, két felhordóhengerrel, hengeres festékeszerkezettel, frikciós tengelykapcsolással, szívósrendszerű önberakó-szerkezettel, amelynél a papírhalm emelkedése automatikusan történik. A szívók

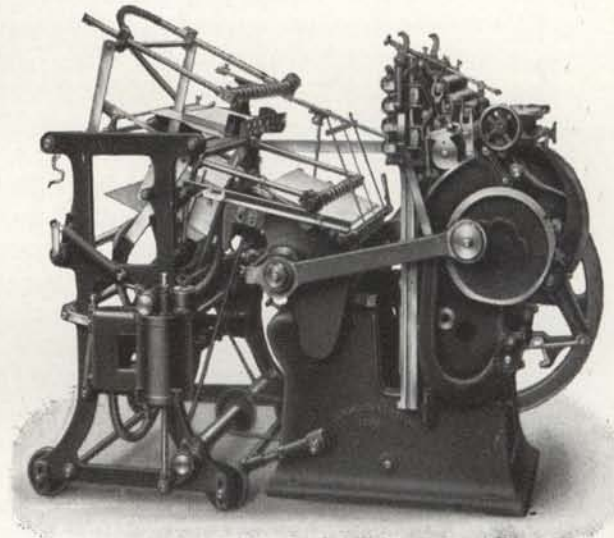

Rockstroh-Werke: Kobold

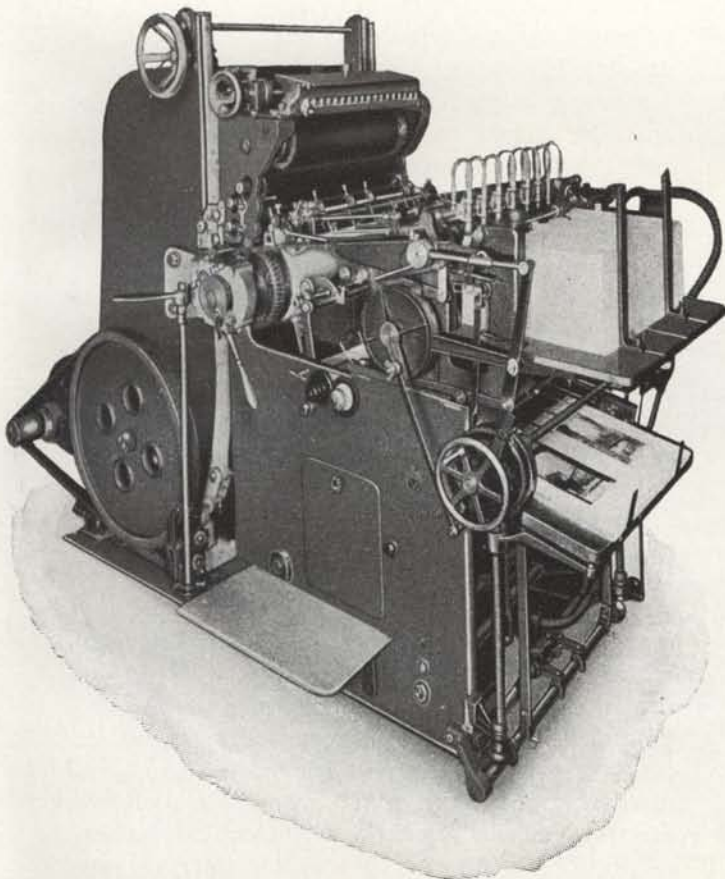

Miehle-Vertical

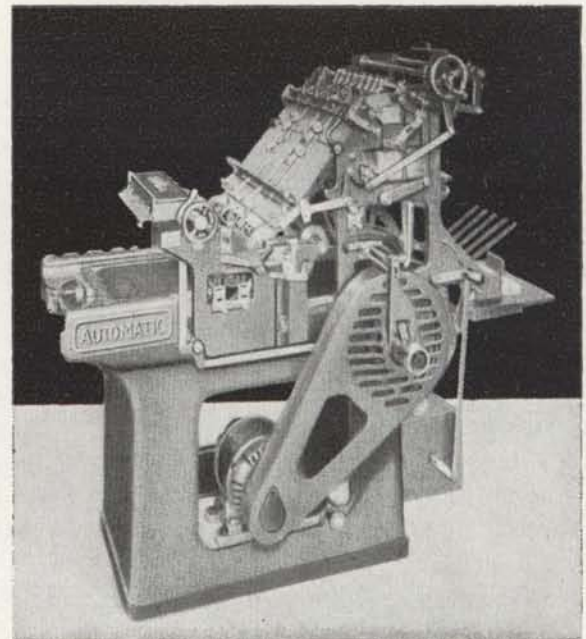
Illusztrációk
Löwy László:
A nyomóautomatákról
c. cikkéhez

Schelter & Giesecke: Phönix

Elka-Vertikal

Automatic-Horizontal

által felemelt papírt egy úgynevezett propeller ívfogó-szerkezet veszi át, amely a berakandó ívet nyomóalapra viszi, ott nyomás alatt tartja és a nyomás befejeztével kiemeli és kirakja.

A gép kezelése nagyon egyszerű és áttekinthető, beállítása nem sok komplikációval jár és egyszerűbb nyomtatványok nagyobb példányszámban való előállítására teljesen alkalmas.

A sor következő tagja a drezda-lipcsei gyorsajtógyár automatája. Ez is egy tégelynyomósajtóból áll, amelyre egy berakószerkezetet építettek. Ezen automaták annyiban különböznek a heidelbergi gyorsajtótól, hogy a berakószerkezet szívói által berakott ív egy ívfogó-szerkezettel rakatik ki. Az ív útja ezen automatáknál úgy a berakásnál, mint a kirakásnál lényegesen hosszabb, mint a heidelbergi automatáknál, s így ez — különösen színes nyomatok készítésénél — hátrányosan jut kifejezésre. Éppen a hosszabb, úgynevezett transzport következtében a gép beállítása kevésbé áttekinthető, de nagyobb példányszámnál és különösen nem túlkönnyű papírnál teljesen megbízhatóan működik. Konstruktójánál fogva alig van eltérés közte és a Schelter és Giesecke Phönix tégelynyomónak úgynevezett Glöckner-önberakóval ellátott automafa között. Főhátránya a többi típussal szemben az, hogy nemcsak a berakáshoz van szükség szívószerkezetre, hanem a kirakószerkezet szerepét is egy szívócső látja el, már pedig tudjuk, hogy mindaz, ami egyszerű levegővel dolgozik, az nem 100 százalékos biztonságot ad. A gép önberakószerkezetének kezelése és áttekintése nem a legszerencsésebb. Nem kételkedünk abban, hogy a látott első modellt rövid időn belül jelentős változások fogják követni, amelyek hozzá fognak járulni a gép kifogástalan működéséhez. A Rockstroh-Werke, Heidenau a közismert Viktoriáit is átalakította automatákká és pedig „Kobold” tégelynyomóját (illetve egy annál még valamivel könnyebb építésű gépet) felszerelt egy a Glöckner-önberakószerkezethez nagyon hasonló szerkezettel, amelynél úgy a berakás, mint a kirakás szívórudakkal bír. A gép teljesítménye a kis formátumnak megfelelően elég nagy, azt, könnyű építésénél fogva, a legegyszerűbb munkák elvégzésére teszi alkalmassá. A Rockstroh nagyobb automatája szintén tégelynyomó-rendszeren alapszik és már szolidabb konstrukció, különösen az utóbbi időkben piacra hozott modellek mutatnak az eddigivel szemben az önberakó konstrukciójánál és különösen a helyszükségletnél haladást.

Az eddig felsorolt összes gépek kivétel nélkül tégelynyomógépek voltak önberakóval felszerelve. Egy másik klasszist képvisel a hengernyomású gépek osztálya, melyek elvitathatatlan előnye minden tégelynyomógéppel szemben a regiszter abszolút biztonsága, a gép egyszerű kezelése és ami legfontosabb: a nyomtatvány minőségének és a nyomtatvány minőségének.

Első helyen említtem meg a rendszer legkiválóbb kép-

viselőjét, a Miele-Vertikált. Ez a gép az, amely az automata-építkezésnek igazán büszkesége, úgy minőségben, mint kvantitásbeli teljesítménye tagadhatatlan és ott, ahol nagy példányszámok gyors előállítása állandóan szükségeltetik, ezen gép elsőrangúan használható. A legfőbb hibája a gépnek az ára. A Miele-Vertikális ugyanis a mi fogalmaink szerint egyszerűen megközelíthetetlen és így nagyon kevés nyomda szerezhet be egy-egy ilyen gépet. A gép működése egy meglehetősen komplikált automata-gép működésével egyenlő és ezért csakis abszolút hozzáértő ember kezeire lehet bízni.

Az Elka-Vertikális bizonyos tekintetben a Miele-Vertikális utánozza, amennyiben ezen gépnél, úgymint a Mielénél, forma- és nyomóhenger egy függőleges irányú pályát követnek. Ezen differenciális mozgásból adódik a nyomóalap útjának szokatlan rövidsége. Az Elka-Vertikális azonban, mint minden ilyen próba, még sok javításra szorul és még nagyon messzi van attól, hogy a Mielének, akárcsak kis mértékben is, versenytársa lehessen. Elsősorban a gép kirakószerkezete szorul igen alapos átkonstruálásra.

Az utolsó helyen említtem meg azt a gépet, amely abszolút realitások bázisán áll és amely teljesen az európai viszonyokra van szabva, úgy teljesítmény, mint egyszerűség és kezelés és nem végső helyen említve: az árát illetően. Ez az Automatic Horizontál. A gép alapjában véve semmi újat nem hoz. Egy nagyon leegyszerűsített normális gyorsajtó, egy roppant könnyen áttekinthető és kezelhető önberakóval van felszerelve.

A gép nagy teljesítményre van konstruálva és dacára látszólag filigrán voltának, teljesítménye felülmúlja bármely tégelyes-rendszerű automatának teljesítményét, elsősorban azért, mert amíg a tégelynyomósajtó egy 1500-as, 2000-es nyomásszámnál az ide-oda lengő mozgás folytán minden részében rázkódik — az ebből folyó kopásokról nem is szólva, — addig a gyorsajtó a felfogó-villa és a hengerfék működése folytán sokkal nagyobb teljesítménynél is a legzajtalanabban és a legnyugodtabban működik. A differencia természetesen elsősorban abban a technikai és mindenki által beismert tényben rejlik, hogy a tégelynyomó négyzetcentiméterére eső specifikus nyomás ténylegesen több erőt igényel, mint a nyomóhenger mindenkor lefejtendő és csak egycentiméteres sávon működő nyomása. Azonfelül ami egy automatánál szintén nem tévesztendő el szem előtt, az a papírnak az útjára, a nyomásra való vitelére vonatkozik.

Csakis a gyorsajtónál oldható meg az a milliméterről milliméterre való abszolút kényszerűség, amely a nyomás illesztékét minden esetben biztosítani képes. Ezért van azután az, hogy az Automatic Horizontál színes nyomatok előállítására is alkalmas, a legkülönbözőbb akcideneciákat kisebb-nagyobb mennyiségben is jól tudja végezni.

A gépek eme rövid áttekintése csakis azt a célt szolgálta, hogy rövid pár szóval rámutasson a legismertebb típusokra és a közöttük fennálló differenciákra. Miután pedig eme gépek nagyobb része csak rövid ideje van a gyakorlatban kipróbálva, fenti

véleményünket annak fenntartásával közöljük, hogy a többévi praxis fogja megszabni végérvényesen a gépek használhatóságát és főképp a gyakran féltett élettartamát.

Löwy László

Régi magyar bibliofilek

címmel a Szépművészeti Múzeum kustosnője, dr. Hoffmann Edith igen értékes könyvet írt a régi magyar könyvkedvelőkről. A művet a Magyar Bibliofilek Társasága adta ki, igen előkelő kiállításban. Ez a könyv a magyar művelődéstörténetnek egyik megkapó fejezetébe enged bepillantást. A „Pester Lloyd” a következőkben ismerteti a minket, grafikai szakembereket is nagyon érdeklő művet:

„A könyvben felsorolt királyoknak és egyházfejedelmeknek, nemkülönben a környezetükben élt udvari méltóságoknak könyvszeretete arról tanuskodik, hogy az a korszak, amelyben éltek, áhította a kultúrát. A mű szerzője érdekesen tud elmondani egyet-mást a magyar középkorban dívott könyvtiszteletről. Történelmi művének színes fejezeteiben a legendás régi időknek, a magyar hőskorszaknak könyvkedvelői tarka egymásutánban vonulnak el előttünk. A kemény harcokhoz szokottaknak mecenás-voltuk tükörződik vissza az erőteljes körvonalakkal megrajzolt vázlatokból: különös összefüggése ez az embereknek azzal a korrallal, amelyben éltek. Nagy Lajossal, a magyarok napkirályával kezdi meg a szerző régi magyar könyvkedvelők seregszemléjét. A pallérozottság, a kultúra és a polgárosultság e nagy királyunk idejében változtatta meg színét, és ez az új szín csillogó tónusokban ragyog föl. De ott ragyog az a szerzőnek Nagy Lajos könyvszeretetéiről írott sorai is. E királyunk könyvkincséből csak négy darab maradt fenn, ezeket dr. Hoffmann Edith művészi szempontból méltatja. Történelmi megállapításaiban egyébként is a művészettörténeti értékelés az uralkodó elem. Ugyanolyan szempontból becsüli meg többek között Imrefi János pozsonyi kanonok misekönyvét is. A mű egy további fejezete Zsigmond király korát tárgyalja. E magyar király mellé, aki egyúttal a német birodalom császára is volt, egyházfejedelmek is sorakoznak, akik a magyar reneszansz hajnalhasadásakor tanubizonyosságot tesznek könyvszeretetükről és a könyvek szépségeinek megértéséről. Buzgó könyvkedvelőnek mutatkozik Albert király is, az első habsburgi, aki magyar trónuson ült. Mint bibliofil a luxemburginak nyomdokaiba lépett. Nemzeti Múzeumunk egy Dante-kéziratot őriz, amely állítólag az ő könyvtárából származik. Palóczy György esztergomi egyházfejedelem könyvszeretetéiről a

salzburgi Studienbibliothekben őrzött breviárium és a Nemzeti Múzeumban meglévő Missale Strigoniense tanuskodik. Ötödik Lászlónak, a magyar trónus eme szerencsétlen és bajtokozó ifjának, aki számára már első életévében készítettek könyveket, a szerző külön, finoman cizellált fejezetet szentel. Majd Vitéz János humanistának, a kultúrát szomjazó esztergomi hercegprímásnak könyvtárába vezet bennünket. Ennek kódexeit, amelyek most majd minden országban vannak szétszórva, a szerző a címertan szempontjából is ismerteti. A művészetiekben tudós kustosnő a heraldikában különösen jártas. A Hollós Mátyás királyunk könyvtáráról fennmaradt meséket és a valóságot igen vizsgáló elmével boncolgatja. Itt a tudományosságához szokott ember gondosságával, óvatosságával és rendszerességével vizsgálja még a saját lelkesedését is, amelyet a hírneves könyvbarát, Mátyás király által alkotott és gyűjtött szépségértékek iránt érez. Arról volt ugyanis szó ebben az esetben, hogy a valóságot a legendával össze kell egyeztetni, viszont megkülönböztetni is kell. Könnyedén végezte ezt a föladatát, biztos adatokkal fölszerelten osztályozta és méltatta a miniatűröket, iniciálisokat, a Corvina-kötetek bekötési művészetét, szigorú stílusbírálattal, összehasonlításokkal dolgozik, míg nem sikerül tisztázni álláspontját. A könyvkedvelők seregszemléjében e nagy királyunk körül erőteljes vonalakkal megrajzolt személyiségek állnak glédában. Egy nő is van közöttük: Kinizsinek, a legendás bajnoknak hitvese. Benigna aszszonytól azonban csak két imakönyv maradt fenn. „Sokat jelentett ez abban az időben, hogy egy magyar nő egyáltalán olvasni tudott”, mondja a szerző. II. Ulászló becsületének megmentéséhez nagyban járulnak hozzá a szerzőnek e királyunk könyvszeretetéiről szóló adatai. Vele kezdődött a nagy hanyatlás, a nemzet politikai és erkölcsi bomlása. De még ebben a szerencsétlen korszakban is sok egyházi úr: püspökök, kanonokok, prépostok hódoltak a könyvgyűjtésnek, közöttük Bakócz Tamás, a hatalmas prímás, aki a tehetetlen, megkoronázott uralkodó mellett a „második király”, de a hatalmasabbik volt. Szatmári Györgyöt is, aki még II. Lajos uralkodásának kegyetlenül szerencsétlen korában is, mint humanista és verőfény-reneszansz-ember a mű-

vészet pártfogásában és előmozdításában találta élvezetét, úgyszintén a könyvkedvelésben való társait: Perényi Ferenc váradi püspököt, Henkel Jánost, Mária királynő udvari káplánját szintén erőteljesen vázolja dr. Hoffmann Edith ebben az igen tanulságos könyvében, amely annyi rejtett dolgot hoz napfényre és a régmúltakat megjeleníti előttünk. Har-

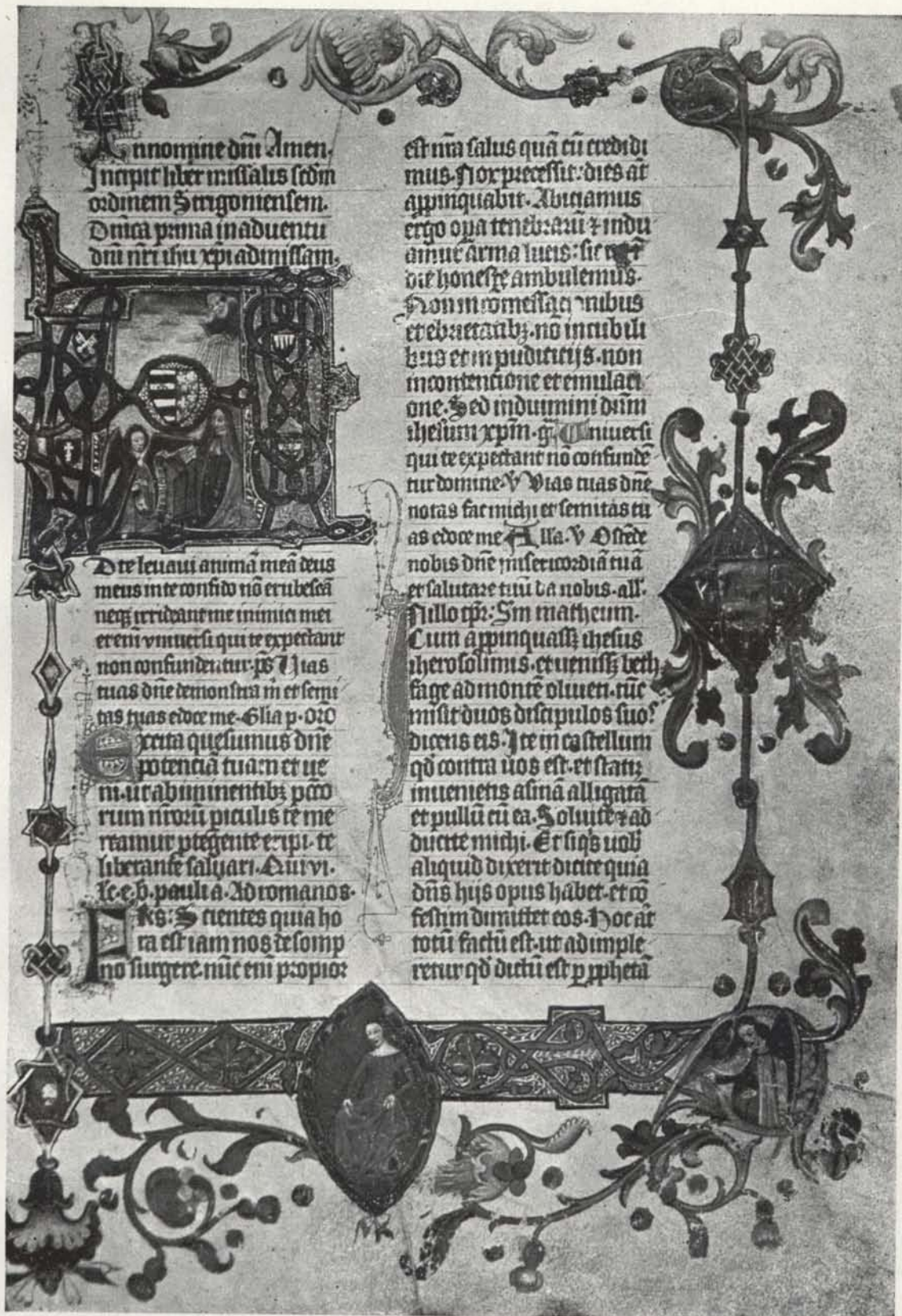
mincnyolc műmellékleten reprodukál lapokat misekönyvekből, breviáriumokból és egyéb, miniatűrökkel ékesített kéziratokból, valamennyi kiváló reprodukció. Olvasni fölötte érdemes könyv ez tudni érdemes dolgokról, művelődéstörténelmi mű, amelyben a történelmi és művészeti felfogás és kutatás, régiekből merítve és újat alkotva egymást kiegészíti. e. g.

Klisék helyes beépítése az oldalakba

Főként olyan nyomdákban, ahol igen ritkán nyomtatnak illusztrált könyveket, avagy árjegyzékeket, katalógusokat, a gépmester szaktársak lépten-nyomon arról panaszkodnak, hogy az illető, kliséekkel bőven ellátott formák nagyon is spíszelnek, minek következtében nem tudják folyamatosan végignyomtatni a példányszámot. Ha ennek a fonákságnak a mélységébe kukkantunk, kevés kivétellel azt fogjuk észlelni, hogy a spíszelés oka leginkább a kliséknek helytelen beépítésében, illetve kizárásában és azok egyenetlen voltában rejlik. A klisék fája nem mindig egyenes: vagy fent szélesebb mint lent, vagy fordítva; vagy jobboldalt magasabb, mint baloldalt, vagy fordítva; ha tehát a kliséket azon egyenetlenül építjük be a szedésbe, a melléje szedett (anslágolt) négyzeteknek és tértzőknek, következésképpen a szedésnek sincs jó támasztéka, aminek következménye, hogy a kizáróanyag nyomás közben fel-felemelkedik és rövid idő múlva spíszel, vagy használjunk magyar kifejezést erre az ősi nyomdászatiakra: maszatol. Ezt a bajt, amennyire lehetséges, megelőzni: föltétlenül a szedő dolga, illetve a szedést oldalakba rendező, tehát azt ellenőrző mettrőre. A gépmester ugyan annyira-amennyire segít a dolgon, amennyiben a kép alá, a klisé fájába vékony drótszegecskéket üt és azokat a kizáróanyag fölé hajlítja, miáltal annak föl-emelkedése némileg megszűnik, azonban ez az eljárás csak egyike a gyengébb kiegészítőeszközöknek, amely sok időtöltéssel és a kizáróanyag rongálásával jár. Dús illusztrációkkal ellátott árjegyzékeknél és hasonló munkáknál, ahol egyes kolumnákban húsz vagy ennél több klisé van beépítve, a maszatolódás még a legpontosabb kizárás mellett sem igen lesz elkerülhető, ezt, sajnos, kalkulációba kell venni, azonban itt is korlátozható, ha megfontoltan és szakszerűen dolgozunk. Ez a szakszerű dolgozás, vagyis a kliséknek helyes kizárása nem minden egyes szedőnek sajátja, az már közismert dolog, aminek oka főként abban keresendő, hogy a túlnagy vagy igen kicsi nyomdákban kitanult szedőnek nem igen nyílt alkalma ahhoz, hogy megtanulja, miként kell a kliséket minden oldal felé kizárni, hogy a mellette álló szöveg szilárdan álljon és a kész forma nyomás közben ne okozzon nehézségeket.

Az alább közölt példák meg fogják mutatni, mikép történjék a szisztémára való kizárás, azaz beépítés, anélkül, hogy ezzel sok időt töltenénk. Kíváncsinos volna, hogy a kézirat kiosztása előtt a mettrőt a kliséket rendbe hozatná, teljesen elkészítve a beépítéshez, nem pedig minden szedő külön-külön bajlódjon és piszmogjon azzal. Miért vajjon? Azért, mert minél kevesebb kéz — ebben az esetben minél kevesebb avatatlan kéz — segít egy munkán, annál tisztább és pontosabb annak a kivitele.

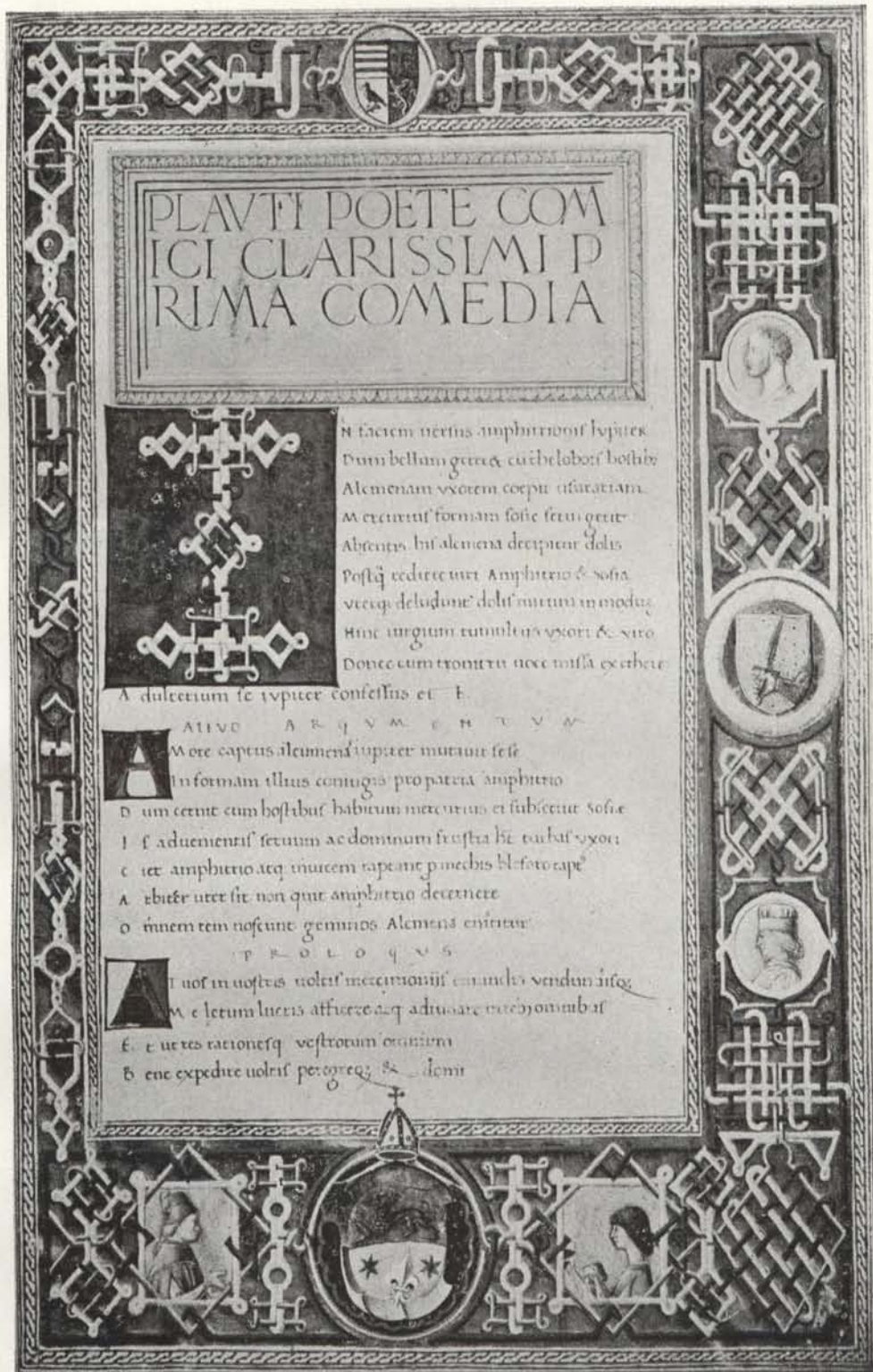
Mielőtt tehát a kliséket egyenlőtlen szedő munkájához lát, egyenlő magasságra vágott kartóncsíkokat kell vágnia. A csíkok egy ciceróval alacsonyabbak legyenek a betűmagasságnál. A csíkok ragasztását könyvkötőcsirizzel vagy dextrinnel végezzük, azután vigyázzunk arra, hogy ne tartalmazzon csomócskákat. A csíkokat most abban a sorrendben ragasztjuk a fához, amint azt a 2. példa mutatja és semmiestre sem úgy, amint az 1. példában látható. Előbb a kisebb csíkok ragasztandók a fához, majd az egyre hosszabbak, amíg a klisének egyenetlen része (felső vagy alsó) nem válik egyenlővé a másikkal. Ugyanez áll a magasságban egyenetlen klisékre is. Csak ilyen módon válik lehetővé, hogy a mellészedendő négyzeteknek és tértzőknek jó támasztékot teremtsünk. Ha a klisé kétoldalt egyenlőtlen, akkor is a 2. példában mutatott módon kell eljárunk. Ezt a ragasztgatást a sorjázóban kell végeznünk, ott kell meggyőződnünk előbb, vajjon egyenlő-e a klisének a felső része az alsóval, illetve a jobb része a ballal. A még netán szükséges mellészedendő tértző (Anschlag) negyedpetitesnél ne legyen vékonyabb, mert — amint a tapasztalatból tudjuk — a nyolcadpetitesnyi mellécsatolás könnyen átugrik és ép olyan könnyen elhajlik. Ha mindkétoldalt szedünk tértzőt, akkor a felső és alsó kizáróanyagoknak mindenesetre teljes szélességűnek kell lennie, miáltal a klisének és kizáróanyagának jobb támasztékot teremtsünk. Mellészedendő kizáróanyagot óvatosságból ne szedjünk négycicerós kvadrátokat, hanem jobb, ha háromcicerósokat fektetünk le, miáltal a spízseknek föl-tolakodását teljes valószínűséggel lehetetlenné tesszük. Ha a klisé minden oldalon teljesen be van igazítva, akkor helyes betűmagasságra kellősfjtjük,

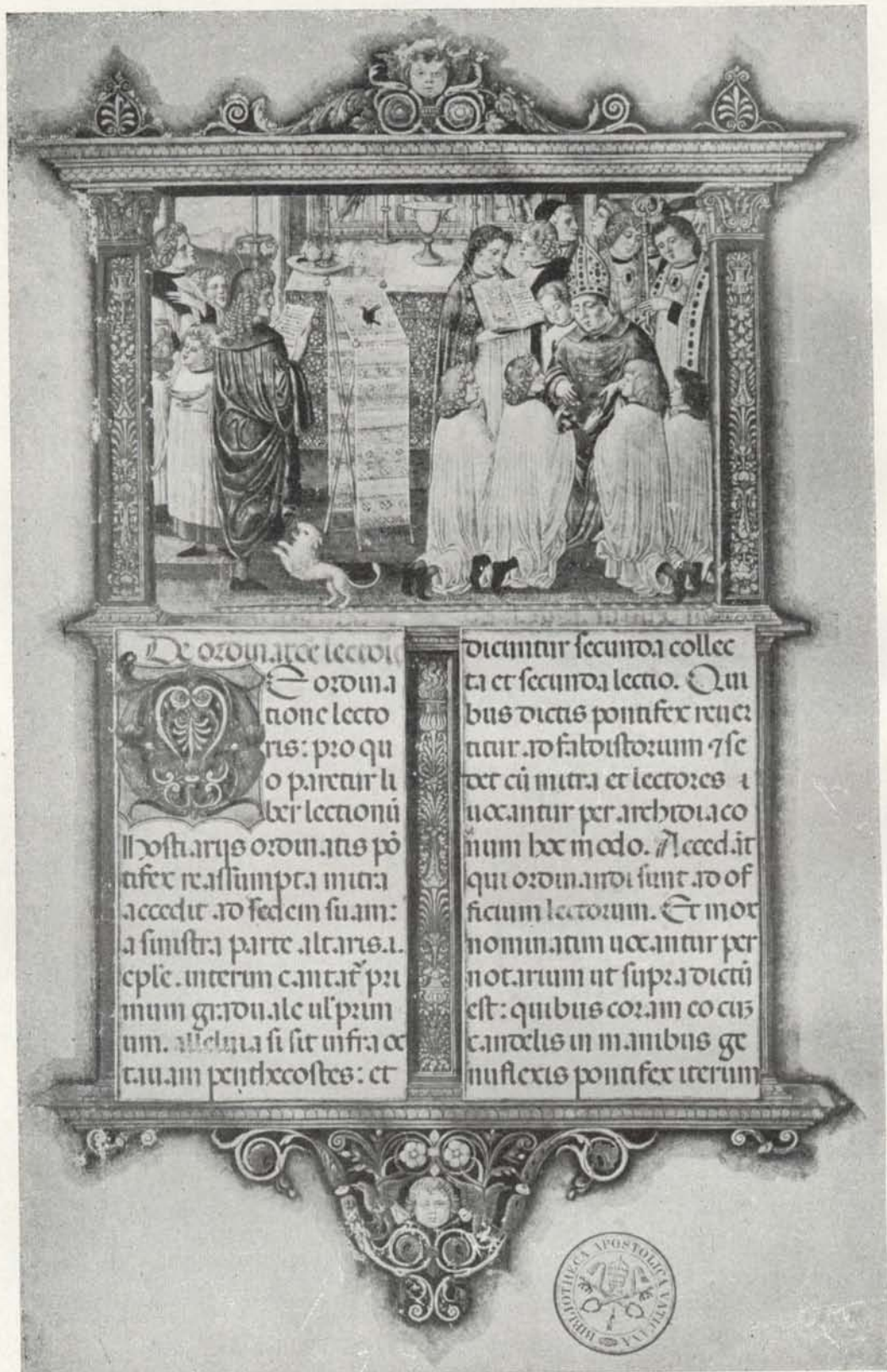
Imrefia János pozsonyi őrkanonok és Han János könyve. Esztergomi missale 1377-ből
 Dr. Hoffmann Edith: Régi magyar bibliofilek c. cikkhez

V. László király könyve. Donatus — latin grammatika 1446-ból
Dr. Hoffmann Edith: Régi magyar bibliofilmek c. cikkhez

Vitéz János esztergomi érsek könyve. Pleutus 1460-ból
 Dr. Hoffmann Edith: Régi magyar bibliofilek c. cikkhez

Ifj. Vitéz János szerémi püspök könyve. Pontificale 1489-ből
 Dr. Hoffmann Edith: Régi magyar bibliofilek c. cikkhez

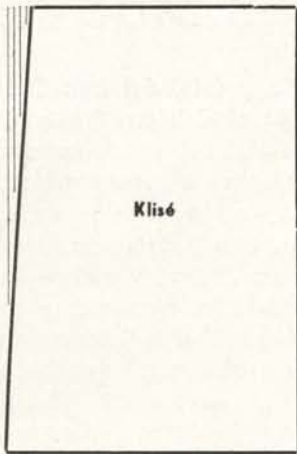
Karton

Klisé

Helytelen

Karton

Klisé

Helyes

még pedig egy kártyaspánnal magasabbra, mint a betű. Ebből a célból a klisé két betűmagasságnyi fémürpótló vagy kövér ciceró rézlénia közé állítjuk, majd egy fölējük helyezett vonalzóval megvizsgáljuk, mennyit kell még alátrakni.

Most pedig a klisének a szedésbe való beépítéséről lesz szó. Ha a klisé pontosan derékszögű, akkor könnyű lesz azt a szedésbe beilleszteni, mert elegendő, ha a szedést ugyancsak pontosan szisztémára zárjuk ki és a helyes magasságra igazítjuk; a fölösleges teret egyszerűen anslágozzuk. Kissé nehezebb lesz a klisé beépítése, ha a klisé különböző módokon ki és be van vagdosva, vagy ha például ovális fatalpon van, amint azt illusztrált heti és havi

folyóiratokhoz szokták szállítani, és amikor a szövegnek is a klisé alakjához kell hozzásimulni. Első esetben a szedő köteles a kliséről minden fölösleges ürességet levágni és a szisztémának lehetőség szerint való betartásával a szedést a sorjázóban a legpontosabban kizárni, mert a felületes kizárás és beépítés a nyomás alkalmával föltétlenül föltolatja a gépmester legnagyobb bosszúságát és rémét: a spízeket. Az utóbbi esetben (az ovális alaknál) a szisztémára való kizárás természetesen lehetetlen, amiért is a szedő kénytelen sort sor után a hajón kizárni. Hogy a betűknek jobb támasztékot teremtsünk, itt is a klisé fája körül egy nagy kártyaspánt kell ragasztani. Minden sornak utolsó, illetve első betűje és a klisé közé kisebb grádusú négyzetet (Geviert) teszünk, hogy egyrészt megakadályozzuk ezeknek a betűknek megdőlését, másrészt, hogy a sornak magának is jobb támasztékot teremtsünk. Mindkét esetben továbbá arra kell ügyelni, hogy a klisé ne feszüljön, vagyis hogy ne legyen túlerős se oldalvást, se hosszúságban. Ritkított szedés esetén a sorjázót valamivel szélesebbre állítsuk — a formátum szélessége szerint nyolcadpetitnyivel egészen negyedpetitig —, hogy elkerüljük az összezárkózást és a betűnek ezáltal lehetővé váló emelkedését. — Ha a klisé léniával van keretezve, illetve kifelé bezárva és egész a léniáig körülgyalulva, akkor több ürességet kell mellészedni, legalább egy nonpareillet, hasonlóan a felső és alsó részén is. Természetesen a térviszonyok adják meg a mellészedendő kizáróanyag vastagságát; mennél több az üres terünk, annál többet anslágozhatunk, no de egy cicerónál vastagabb üres teret ne hagyjunk, mert az sem szép, ha a klisé körül sok a fehérség. **r. a.**

SÁRGA MÁRKÁJÚ

MÄSERLEMEZEK

Mäser közismert és nálunk is kedveltségnek örvendő alnyomat-lemezeit hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a régi jó, kifogástalan minőségben állítják elő. E kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-lemezeket a szakemberek örömmel üdvözlölik és használják

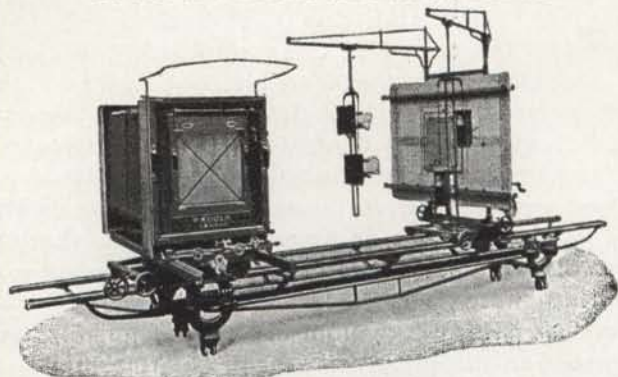
Kérjen ingyen mintát és árajánlatot

GRAPHISCHE FACHZENTRALE
G.M.B.H. LEIPZIG C. 1

AZ ÚJ KOR SLÁGERE!

REPRODUKCIÓS KAMERA

ÉS CSÜSZTATHATÓ ÁLVÁNY, FÉMBŐL

V. KOULA · PRÁGA II

ŽITNÁ UL. 14 (CSEHSZLOVÁKIA)

Minden reprodukciós technika részére való reprodukciós készülékek és gépek legteljesítőképesebb speciális gyára

A francia nagyszalónról és magyarokról

Néhány kétségbeesett év után a hivatalos francia festészet újraeszmélt. Azok a tegnapi tüzek, melyeket a „vadak”-on kívül a képerkeskedők is élesztettek, ma már majdnem teljesen elültek, a tegnapi „tűzoltók” kölcsönvették a „forradalmárok” tüzes színeit, megalkudtak bizonyos merészkedésekkel, annyira, hogy ma már a francia művészet szinte véglegesen egyensúlyára találva mutatkozik a Nagy Szalónban. A két ellenséges testvér kibékült. A Salon des Artistes Français és a Nationale nem adnak többé külön tárlatot s ha valaki mégis valamicske különbséget akarna fölfedezni a két szíami testvér között, hát azt mondhatnánk, hogy a Nationale festői inkább a színek felé hajlanak, míg az Artistes Français a rajz felé való törekvést árulják el.

Azonban az, hogy a hivatalos festészet végleges egyensúlyáról beszéltünk, egyáltalán nem jelenti azt, hogy igazi mesterművekkel találkozoznánk mindenütt. Nem. De bizonyos, hogy az átlagminőség sokat javult s ha a zsűri szigorúbban vette volna a rostálás kérdését, úgy valószínűleg nagyon szép szalón lenne az eredmény. A kiállított 6000 tárgyból (festmény, szobor, karc, műtárgy stb.) mintegy 2000 minden habozás nélkül kizárandó lett volna. Jól tudják ezt a rendezők is, mert elhagyott folyosókra vagy félreeső sarkokba száműzték azokat a küldeményeket, melyek hatalmas pártfogók nélkül sohasem számíthattak volna felvételre...

A „kannibálok” idén nem botránkoztatnak s nem nevetetnek a Grand Salonon. A hamisítatlan vadak, a csata vesztesei, visszavonulásukban a Montparnasse-ig hátráltak s onnan fenyegetnek tovább. Ami magát a kiállítást illeti, tarka, mondom.

De vannak dolgok, amelyekről érdemes beszélni. A Magyar Grafika olvasói például meglepődéssel fogják olvasni, hogy a művészet eme nagy eseménye egy sarkában a nyomdászat is képviselve van. Mademoiselle Watelet Raymonde szedésterveket állított ki s koncepciói nem is utolsók...

Egy másik érdekes példa C. Bacchi Baudelaire képe. Az álló költő kegyetlenül szemlél egy meztelen és ájult néger lányt. Igazi baudelairei színek és hangulat. Hasonló jelenség Santaolaria Vicente Hamletja, aki zsakettban, szürke cilinderesen, mögötte hű kísérvőjével ugyanígy festve, tűnődik egy koponya felett egy temetőben, míg az egykedvű sírásó a pipáját tömködi a sírban állva, s a háttérben egy luxusautó vár Hamletre.

Jean Julien Haza a gyárból című képét természetes nagyságban Saint-Ouen házai közé rajzolta. Azt mondják, hogy ez az óriási kép a környékvároska kommunista előljárósága esketőtermének van szánva, bár a kép előrésze festett bádogos és kis barát-nője egyáltalán nem szándékoznak e polgári formára várakozni...

Nagy feltűnést kelt Etcheverry Hubert-Denis Álmodozás című képe. Élénken, bátran, de pontosan rajzolt-festett fekvő nő. Rondenay asszony Zsidó szűz képe érdekes elgondolásáért érdemel megemlítést. Pascan Eugène egy nagy és igen mulatságos vásznat állít ki, amely azonban nagyon gondos kidolgozású. Modern festészet a címe és egy nagyon bájos kis szőke meztelen modell-lánykát ábrázol, kanapén elnyúlva, míg előtte a tipikus montparnassei festő, persze bارسonykabátban, nyakán színes apacskendővel, az elmaradhatatlan csibész-sapkával, nagykarikás szemüvegén át aggodalmasan hasonlítja össze a modell pompás formáit a maga elé mázolt hurka- és szafaládéhalmazzal. Szellemes formája a régi polémia újra hadbaszállásának.

Megdöbentően érdekes képet állított ki Gautier René-Georges Az éjszaka leszáll (La nuit descend) címmel. Harctéri kép. A drótsövény maradványai alatt elterülő hullák közül egy haldokló hallatlan erőfeszítéssel, utoljára két kezére verekedni fel magát, hogy még egyszer magábaölelje a mindjobban lezuhanó szürke mélységből helyenként még kiemelkedtető nappali foltokat, míg arcán a halál első színei már átvonulnak.

Mi, magyarok is képviselve vagyunk.

László Fülöp Lyantey generális és Madame la marquise de Mérito portréit állította ki. Őszinte elismerést érdemelnek nagytudású technikájukért, bár szerintem nem a legjobb képei közé tartoznak.

Egy Decsényi Lucie nevű kisasszony Charles című képe szép ígéret. Női meglátás, de férfiúi teljesítmény. A szobrok között két nagyszerű szobor dícséri a magyar művészetet. Az egyik bronz: Harmónikás, a másik: Alakok, fafaragvány. Kis faszobrot állított ki Bodánszky Béla. „Feltöltötett” nőt ad, mintegy mondani akarván idegenkedését az aktok felé. Kicsi tárgy, de a menő alak mozgása él és leköti a figyelmet.

Szabó Ede műkovács egy kovácsolt irodalompát állított ki, amely valóságos műremekszámba megy.

A legizmosabb magyar jelenség azonban Viski János állatképei. Kiváló anatómia, nagyszerű lélekismeret és bátor, egészséges ecsetvonások összegei. Bizonyosra vehetjük, hogy e honfitársunk, aki pedig már nagyon szép francia és angol sikerekről is beszámolhat, még kiváló eredményekre jogos. A pusztaság és a csikós festője, mondhatnánk. Egy amerikai művészrevüt láttam, amely úgy mutatja be, mint a „híres cow-boy-nemzet fiát” (!)

Nagy, hatalmas, világraszóló ünnep a francia Grand Salon. Sokak, nagyon sokak felvonulása ez. De ha a tömérdekségekben elvesznek is a magyarok, mennyiségüket pótolja termékenységük eredménye: minőségben számottevő összeget adnak.

(Grand Palais, május-június.)

Geyer Raoul

Feljegyzések a spanyol nyomdászatról

A spanyol levéltárban vastag porréteg alatt régi tekercsek, elsárgult papiruszok szunnyadnak, köztük Muñoz de Rivero 1237-ből eredő oklevele található, mely a legrégebb papírra írt spanyol okirat. A 9., 10. és 11. századok nagyértékű pápai bulláit viszont San Cucuzate del Valles- és a Ripoll-kolostorokban és a Gérôme-templomban őrzik, mint történelmi értékű okmányokat. Ezek a papírok a régi idők nagy emlékei s mint örökbecsű dokumentumok maradtak az emberségre.

Az okmányokhoz és bullákhoz szükséges papírtekercseket Ségovic virágzó gyarai állították elő, melyek a „codice” papiruszait voltak hivatva helyettesíteni és csak jóval később indult meg a papírgyártás Centában, Jatiában és Toledóban.

Spanyolországban 1474-ben a trónrajutott katolikus királyok bevezették a nyomdászatot. A nyomdászat első kezdői a csupán németül beszélő vándor mesterekből állottak, kik Poroszországból, Svájcából és Flandriából jöttek az országba. Az első híres műhelyek Bâle-ban, Burgos-ban és Szevillában létesültek. A megjelenő nyomtatványok a spanyol stílus kialakulásáról tanuskodtak, de ez nem maradhatott befolyás nélkül, mert a jónevű francia könyvnyomtatónak: Jean de Francourt-nak 1492-ben és 1493-ban megjelent könyvei a francia stílust hirdették, amit bizonyos módosítással átvettek s ez képviselte azután a nemzeti ízlést.

A műhelyek általában a gótikus stílust alkalmazták. Egyedül Salamanque műhelye volt a római stílus művelője, amely Antonio de Nebrija, a híres humanista és nyelvtudós befolyása alatt állt és amelyről ő maga így nyilatkozott: „megnyílt az első latin műhely Spanyolországban”.

A feljegyzések szerint Lamberto Palmazt volt az első spanyol nyomdász, ki Alfonso Fernandez de Cordouevval együtt szintén a római stílus híve volt és igen jó neve volt Valence-ben. Haebler bibliográfus Szent Tamás kiadványa, melyet a párizsi Nemzeti Könyvtárban őrznek, szintén a római stílust képviseli és ebből következtetik, hogy a kiadvány kizárólag Lamberto Palmaztól származik.

A héber nyomdák közül a speciálisan berendezett Hjar-nyomda (Aragón) említhető meg, mely Elisez ben Alentasi vezetése alatt állott. Ennek első könyve 5245. év „Ellul” hónap dátumával jelent meg, azaz 1485 augusztus-szeptemberében. Ebben a műhelyben készült kiadványok képezték e kor legszebb munkáit. Amint azonban az üldözések megkezdődtek, a legtöbb héber nyomdász Portugáliába menekült és a Hjar-nyomda egy részét is sikerült átszállítani Lisszabonba, a félszigetnek e legutolsó héber központjába.

Ez a korszak szép könyveivel tűnik ki, melyek közül

különösen említésreméltó a gyönyörűen kiállított Tirant lo Blanch (Valence, 1490, Spindler-nyomda), amelyet Madridban, 1895-ben 6000 pezetaért kínáltak megvételre, de sokáig nem akadt vevőre. Végül is Quaritch londoni könyvkiadó megvásárolta a könyvet, majd hamarosan, busás haszonnal, 15.000 pezetaért újra eladta Huntington amerikai milliomosnak. A 16., 17. és 18. századokban megjelent spanyol történelmi könyvek kevésbé voltak tetszetősek. Csupán néhány nevesebb könyve ismeretes, melyek közül a Fiestas de la Santa Iglesia de Sevilla (Szevilla, 1671) emelhető ki, melyet Arteaga Mátyás nagyszerű rézmetszetei díszítenek. A 18. század híres kiadványa a Don Quixote. Ez a könyv a spanyol irodalomtörténet örökbecsű műve, amely a spanyolság lelki és szellemi életének fátyolát lebbenti fel előttünk. A 19. század fototípiájának köszönhető, hogy nemcsak a Don Quixote, hanem egyéb történelmi dokumentumok is művészi tökéletességgel reprodukálhatók. Itt kell megemlítenünk a Hispanic Society (New York) fototípiáit, melyek a spanyol reneszansz tudományos műveinek metszeteit és rajzait állandóan szemlélteik. A spanyol kultúra nemcsak az Egyesült Államokban, hanem világviszonylatban is igen tekintélyes helyet foglal el. Spanyolország nemzeti és intellektuális könyvkultúrájának terjesztésére igen jó piacot talál az amerikai köztársaságokban és biztosan veszi fel a versenyt, mert műveltségével és tudományával kitűnő tolmácsolója a vén Európának. A könyvkereskedelem egy csoportja lelkiismeretes munkájával — túlzás nélkül mondható — úgy gazdasági, mint kulturális téren tekintélyes helyet biztosít magának.

Ezzel kapcsolatban beszélni kell a spanyol szépirodalomról, amelynek pompás reprezentálói vannak, de a közönség mégsem vásárolja olyan nagy példányszámban a könyveket, mint azt a kiadók szeretnék, emiatt a spanyol írók sokszor hangoztatják Larra romantikus író szavait: „Madridban regényt írni siralmas dolog”. A kiadók ezután szervezetbe tömörülve nagyarányú propagandát fejtenek ki és tetszetős kiállításokat rendeznek, hogy a regények és elbeszélések számára nemcsak a nagyvárosokat, hanem a vidéki piacokat is megnyerhessék. Spanyolország könyvfogyasztásának növelése céljából — más országok mintájára — a külföldi piac megszerzésének kiépítésével foglalkozik.

A Revista de Occident, a spanyol kultúra érdekes és magas színvonalú folyóirata, a legmodernebb és leg-hatalmasabb nyomdában készül, a nemrég egybeolvaszt España és Cía Calpe vállalatnál. Néhány évtizeden át az itt készült könyvek borítékjait a leg-lehetősebb színekkel nyomott dekorációk jellemezték, ma azonban a szolid és előkelő ízlés domi-

nálja. A Revista de Occident számos francia folyóirat kiállítását felülmúlja. Juan Ramón Jiménez kifinomult bájos gyűjteménye, az „Índice”, továbbá Joaquim Lopez Barbadillo bibliofil pazar fényűzéssel kiállított könyvei szintén a fentnevezett nyomda kiállításában jelentek meg.

Téves alapokon nyugszik az a világszerte hangoztatott megállapítás, hogy a spanyol könyvművészet nincs annyira kifejlődve, hogy azt világviszonylatban mérlegelni lehessen, holott egyik legutóbb bemutatott spanyol dekoratív kiállítás, fajtiszta és eredeti spanyolsága mellett is előkelő ízlést és emelkedett irányt mutatott. Természetesen ezek a kiadványok nem hasonlíthatók össze a katalán irodalom termékeivel és könyveivel.

Spanyolország keleti részén és a Pireneusok lejtőin élő katalánok főhelye Barcelona s a régi idők költői ugyanazt a nyelvet használták, mint a provençei trubadúrok. A katalán nyelv volt az aragóniai udvar hivatalos nyelve és a krónikákat is ezen a nyelven írták. A 16. században hanyatlásnak induló irodalmat és művészetet a spanyol műveltség teljesen leszorította, de a 19. század közepén újra feléled és 1859-ben felújították Barcelonában a költői versenyeket és ezzel ismét életrekellették a katalán irodalmat és művészetet. 1898-ban vonult be a modern katalán grafikuművészet Barcelonába, ahol megkezdtek a könyvek kiadását. A katalán szellemű kiadványok részben elütnek és sokban különböznek a megszokott spanyol ízléstől és a középeurópai szemnek talán kissé furcsa, de a maguk nemében páratlanul tökéletes és impozáns modora reflektor-ként világítja meg a Földközi tenger mellett élő művészek stílusát. A nagyszerűen feldolgozott könyvcímlapok közül kiragadjuk egy Andalousie arab stilizált figuráját, amely jól elgondolt megoldásban vonja magára a figyelmet és amelyből

kicsillog a dallamos katalóniai férfitípus karakterisztikus vonala. A különféle nyomtatványok közül feltűnően kitűnik ez a nagyszerű könyvboríték.

Grafikuművészetük olyan fejlődést mutat, hogy a közeljövőben Madridban kiállítást terveznek, amelyen felvonultatják a hagyományos egyházi könyvek kiadásától kezdve a modern grafika útján előállított művészi könyvek és nyomtatványok sorozatait. Ezen a kiállításon azután alkalom nyílik a különböző vállalatok munkáinak összehasonlítására, amelyek közül az Emporium-nyomda előkelő stílusával pompás reprezentálójá lesz a könyvművészetnek. És biztosra vehető, hogy ezzel megindul a vetélkedés a két művészet között és a madridi könyvkiadóknak és könyvkereskedőknek alkalmat nyújt a két stílusnak a könyvedvelő közönség részére való bemutatására. A spanyol könyvművészet térhódítása Párizst sem hagyja közömbösen, s az Ala bibliofil társaság, melynek kiadványai a Pichon nyomdai műintézetben készülnek, igen erős rivális lesz a készülő madridi kiállításon.

A madridi kiállítás megszervezése körül fáradhatatlan tevékenységet fejt ki a fiatal Giménez Caballero, a Gaceta Literaria alapítója és igazgatója, ki mint író és a spanyol néplélek ismerője közszeretnek örvend.

A spanyol könyvillusztrációkat nemcsak a neves grafikuművészek végzik, hanem újabban számos kitűnő nevű festőművész is a könyvkultúra szolgálatába szegődött.

Spanyolország egyrészt minden erejével igyekszik bekapcsolódni az európai grafikuművészet ütköző életébe, hogy jól megválogatott kiállítási anyagával a spanyol grafikát és könyvillusztrációt méltóan reprezentálhassa; másrészt a publikum lelőhadt vásárlókedvét újra felfokozni reméli a nélkülözhetetlen és szép könyvek propagálásával.

Franciából fordította: **Ziegler Gyula**

BERGER ÉS WIRTH

**Kő- és könyvnyomdai festékgár r. t.
BUDAPEST IX, MÁRTON U. 19**

Telefon: J. 306-35. Táviratcím: Bergwirt Budapest

Gyárt:

mindennemű festéket, bármilyen anyagra való sokszorosításra. Hengeröntés

További gyárak: **Amsterdam, Barmen, Berlin, Hamburg, Leningrad, Prága, Rio de Janeiro**
Törzsgyár: **Leipzig**, alapítva: 1813-ban

LUTZ EDE ÉS TÁRSA

LAKK- ÉS FESTÉKGYÁR RT

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI

FESTÉKEK

ELSŐRANGÚ MINŐSÉGBEN

BUDAPEST VII, ÓRNAGY U. 4

Tábor János : Prospektuslapterv

ÖL **TELEK** **HAVI 10 P** **RÉSZLETRE**

Tőkénének előnyös elhelyezésére és gyümölcsöztetésére nemcsak a legkedvezőbb, de egyúttal legbiztosabb mód az, ha telket vásárol. Saját érdeke szükségképpen parancsolja, hogy ezzel a gondolattal foglalkozzék. Különösen, ha anyagi megerőltetésébe sem kerül. Napi két villamos szakaszjegy árával biztosíthatja magának, hogy mint telektulajdonos, nemsokára saját autóján utazhasson.

Tábor János : Hirdetésterv

HAVI RÉSZLETRE 5 PENGŐÉRT VEHET

TELKET!

Ha megszavaztatnánk az emberiségnek azt a nagy hányadát, mely két keze munkája után él, de még nem jutott el oda, hogy öregsége idejére magának telket szerezhesen s azon állandó otthont biztosítson, százszázalékban úgy nyilatkozna, hogy igenis egy szép kis telek s azon egy virágos ablakú házacská az az elérhetetlen ideál, melyért él és eped. Hát ez a probléma nem probléma többé. Mindenki lehet telektulajdonos. Nem kell hozzá sem tőke sem jótállás. 5 P havonta, tehát egy semmiség az, amellyel a jövő gondját elűzheti és Ön is büszkén mondhatja: „Az én házam, az én váram“. Igyekezzen igénybevenni rendkívül kedvező ajánlatunkat, amíg telkek állanak rendelkezésünkre

Tábor János : Hirdetésterv

ZSIGMOND

MÓRICZ

**BOR
SZERELEM
BÁNAT**

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

Tábor János : Könyvfedélterv

DIVÉKY JÓZSEF

Kies tó hatalmas hegyek lábánál. A nap ragyogóan süt a svájci tájra, hol a nyugalom és harmónia uralkodnak. Messzire innen csak a város, — a parton alig néhány kis ház nézi tükörképét a vízben. Erdők és mezők zöldje öleli körül őket.

Ez Betlis, Divéky lakhelye. Hosszú út, nagy kóborlások után érkezett el ide. Magyarnek született, de kora ifjúságában családjával Bécsbe költözött, hol az Akadémián, majd az Iparművészeti Főiskolán végzett tanulmányokat. Nyugtalan vére azonban nem hagyta nyugodni. Otthagytta az iskolát és bekerült

a Wiener Werkstätte akkor fénykorát élő műhelyeibe. Azt hitte, elérte célját. Innen kelteződik munkáiban az az iparművészeti hatás, mely még ma is gyakran fellelhető.

De itt sem volt maradása. Néhány év után Zürichbe kerül, egy nyomdai intézetbe, hol a litográfia technikáját tökéletesen elsajátította. Két év, nyugodt munka és újra tovább. A következő stáció Brüsszel. 1912-öt írunk. Az amatőr és bibliofil könyvkiadás ezen fénykorában rengeteg könyvet illusztrál. Vezető német könyvkiadók egyre-másra keresik fel megbízásaikkal, egy mecénás rézkarcait veszi és helyezi

Fametszetű illusztrációk „Gvadányi: Egy falusi nótárius budai utazása”-hoz. (Tevan-kiadás, 1918)

Fametszetű illusztráció „Fazekas: Ludas Matyi”-hoz

el, ex librisei napról-napra keresettebbek, neve mindjobb csengésű lesz, karrierje a magasba lendül, de a teljes beérkezés küszöbén jön a villámcsapás: a háború.

1914. Katona. Frontszolgálatban, majd sebesülése után a sajtóhadiszálláson találjuk. Hadikölcsönplakátjai, háborús rajzai elismerésre méltóak. De ez csak átmenet. Átmenet újra a könyv felé, mellyel hamarosan megtalálja a kapcsolatot. Tollrajzok egy háborús könyvhöz, majd gyors egymásutánban két kiváló munkája: Ludas Matyi és Gvadányi: Peleskei nótárius. Mindkettő dúsan illusztrálva fametszeteivel, melyek magyarosak, erőtől duzzadóak, eredetiek. Így még nem készültek magyar fametszetek! A háborútól el, teljesen átélve a régmúlt kort, visszaélve annak minden félszességét, félszességében, őshumorában báját, kómikumát.

Ujra tollrajzok, kiváló rajztudású, mély gondolkodót mutató munkák, Kner két novella-antológiájának illusztrációi. Azután egy torzó: Csokonai: Do-

rottyájának fametszetű illusztrációi, melyek soha sem láttak napvilágot.

1918. Ujra Svájc, a nyugalom és csend a fegyverek zaja után. Zürichben, annak is legnagyobb intézetében találjuk Divékyt. Tíz esztendeig dolgozik Orell & Füssli műintézetében, könyvet illusztrál, részvényt tervez, bélyegek, litográfiai kompozíciók kerülnek ki nagy számban keze alól, de gazdag a kereskedelmi grafika terén is a termés.

De itt sincs maradása. Vére csak egyre hajtja, a szabadság, a teljes szabad munka felé. Betlis, a kies otthon a Wallensee partján csábítja. Művésziskolát nyit és teljesen a szabad grafikának szenteli munkásságát.

Előttünk áll most az ember, a művész külső útja, egy állandóan felfelé ívelő művészpálya földrajzi állomásai. Meg kellett mutatni, mert ezek a vándorlások nem multak el nyomtalanul művészetében, munkásságában.

Fametszetű illusztráció „Fazekas: Ludas Matyi”-hoz

Divéky ereiben forrón pezseg a nyughatatlan magyar vér, nincsen sehol nyugalma, sehol igazi helye, igazi otthona. Ez a nyugtalanság kergette végig fél Európán, ez a nyugtalanság űzte és űzi egyik kifejezési formától a másikhöz is, megoldatva vele a grafikusművész majd minden problémáját. Divéky kifejezőmódjának alapja abszolút biztos technikai tudása. Egyforma biztonsággal kezeli a fametsző vésőt, a rézkarcoló tűt, a litográfiai krétát, a grafikus tollát és a festő ecsetjét. Elsőrangú, képzett tipográfus, iparművészeti munkái pedig nagy stílusismeretről és még nagyobb stílusérzékéről tanuskodnak.

Itt rejlik pedig a dolgok lényege! A huszadik századnak vannak kiváló grafikusai, de még a legjobbaknál is gyakran hiányzik a technikai tudás, az anyagba való elmélyedés. És ez gyakran a legsikerültebb munkáknál is zavar. Divéky mindent kihoz az anyagból, amit a technikai lehetőségek nyujta-

Fametszetű illusztráció „Fazekas: Ludas Matyi”-hoz

Fametszetű illusztráció „Fazekas: Ludas Matyi”-hoz

nak és ez teszi minden munkáját teljesen anyag-szerűvé.

Divéky művészetének erejében megtaláljuk a magyart, a témához való alkalmazkodóképességben a kozmopolitát. És hogy ez a kettő nem kerül össze-ütközésbe egymással, hanem egymást támogatja, a kozmopolita magas kulturájára vall. Ex libriseiben olvashatjuk leginkább a nyugati áramlatok befolyásait, litográfiai lapjain kerekedik a magyar termőföld ösztönös őseréje a Nyugat dekadenciája fölé! Termékenysége a magyar őstalaj erejét bizonyítja, ökomóniája a Nyugat racionalitását.

A torony pedig mind magasabbra épül, sikerek lendítik, csalódások alig lankasztják építőjének robusztus erejét, kemény akaratát, erős önbizalmát. Az az erő, mely „Toronyépítés” című lapjában megnyilatkozik, tükrözi vissza szerintem azt a mérhetetlen erőt, mely Divékyben, az alkotóban él, pezseg és mindig hajtja új, nagyobb célok elérése felé.

Rosner Károly

Fametszetű illusztrációk „Csokonai : Dorottya”-hoz. (Tovan-kiadás, 1918)

Fametszetű illusztrációk „Csokonai : Dorottya”-hoz. (Tevan-kiadás, 1918)

Címlapvignetta és illusztráció az „ÉJFÉL” című antológiából. (1917)
(Babits Mihály: Novella az emberi húsról és csontokról című novellához)

Címlapvignetta és illusztráció a „Kisértethistóriák” című antológiából. (Kner-kiadás, 1917)
(E. A. Poe: Ligeia c. novellához)

Illusztráció: Balázs Béla: A másik tábor c. novellához. (1917)

Csupa kontraszt a fehér-fekete művészetnek ez a nagyerejű művésze. Megírták már róla jó egynéhányszor, hogy mennyire kiütözik ez életben is. A bécsi udvari levéltár az első állomása, hol a még gyermekember régi okleveleken fejleszti grafikus érzékét. Díszokleveleket tervez és már azt lehetne hinni, hogy nehéz dekoratív elemek uralják majd mindvégig a stílusát. Eruptív erővel tör ki a beamter-katonai miljöből és miután az első szabad levegőt még Bécs újabb művészi köreiből szívja, merész ívben nyugatra repül. Azután a háború! Vajjon mi rosszabb? Katonának lenni az alkotó évek teljében, sajnálni az elvesztett időt, nemes pacifizmussal telve undorodni a háború borzalmaitól, telve gonddal az otthonmaradt hitves és gyermek sorsa miatt? Vagy pedig a Kriegspressequartier művészosztályában terminusra és megszabott keretben dolgozni? A há-

ború után újra Bécs, az önmagát kereső és a háborúnál is rosszabb kedélyi és gazdasági válságban élő Bécs. Azután Svájc, eleinte mint megálmódott szabadság kristálytisztá levegője, polgári jóléte és mindaz, ami az alkotó művészeknek éltető eleme. Végül azonban a nagy nyugalomból mind elementárisabb erővel tör ki a kutató művész örök elégedetlensége — talán egybekapcsolva a negyvenes életévek programvideáló elégedetlenségével és új célkitűzésével — s a szabadság álmországából csak azok egyhangúsága és spízssége marad meg, mellyel úgy telítődik, mint a turista a hosszú túra után a svájci hegyekkel és a végén már émelyítő csokoládéval.

Sokszor változó vidék és életkörülmények. Némelyike magától, mások kényszerítő körülmények hatása alatti. Mégsem multak el ezek nyom nélkül. Minden tanulság volt számára. Lapjait, ex libriseit nézed,

Illusztráció: Gogol: *Wij, a szellemek fejedelme* c. novellához. (1917)

néha a Hofarchív nehéz barokkja kísért egy-egy vonalban vagy ornamensben, ezt a nekilendülést a háborús katonai műhely egy munkásán leste el, ezt a dús ornamentikát, mintha brüsszeli csipkehalom ihlette volna, ebben a Muskete-beli rajzban nemcsak a Bécs-külvárosi ház udvara van meg, hanem Bécs egész kispolgári szelleme.

Ez volna csak Divéký? Kultúrvagabundus, aki ideoda szállván, lelki Kodakjába arcokat és tájakat rögzít? Nem! Az volna Divéký, ki alapos nyomda-technikai szakismeretekkel tökéletes technikát produkál? Nem! Divéký a gondolkodó grafikus.

Fametszetet és rézkarcot, reklámnyomatványt és ex librist, plakátot és könyvillusztrációt, önemet stílust és modern álomfantáziát, sokféle kontrasztos alkotást köt egybe: a gondolkodás és igazságkeresés. O, kedves könyvolvasó, ki súlyos vagy kevésbé sú-

lyos olvasmányod közt úgy élvezed a Bayros vagy más hasonló „könnyű” grafikus könyvillusztrációját, mint egy operett csengő-bongó versikéit, csalódni fogsz Divékýben. Igazságos művész, aki egy szép vonal kedvéért nem áldoz fel művészi igazságot, gondolkodó művész, aki a könyvnek szellemét illusztrálja. Nézd meg Münchhausenjét, esküt tesz rá, hogy csak német lehetett, aki a kor és könyv szellemébe ennyire beleéli magát. Vagy nézd meg a Schroll-könyvek közül Isabella von Aegypten színes litográfiáit. Nem kedves függelék itt a rajz, hanem szerves része a könyvnek. De ha Ludas Matyi és Peleskei nótárius rajzait nézed, ujjongva látod benne, íme a magyar grafikai alkotás, mely nem magyaros, hanem magyar! Vajjon a sok háborús rajz között láttál-e egyet is, hol annyira benne van a nehéztudású, tempós magyar baka, mint Balázs Béla hábo-

Mittag

Fametszetű címlapvignetta és illusztráció „Roelli: Mittag” című daloskönyvéhez. (Orell-Füssli-kiadás, Zürich, 1925)

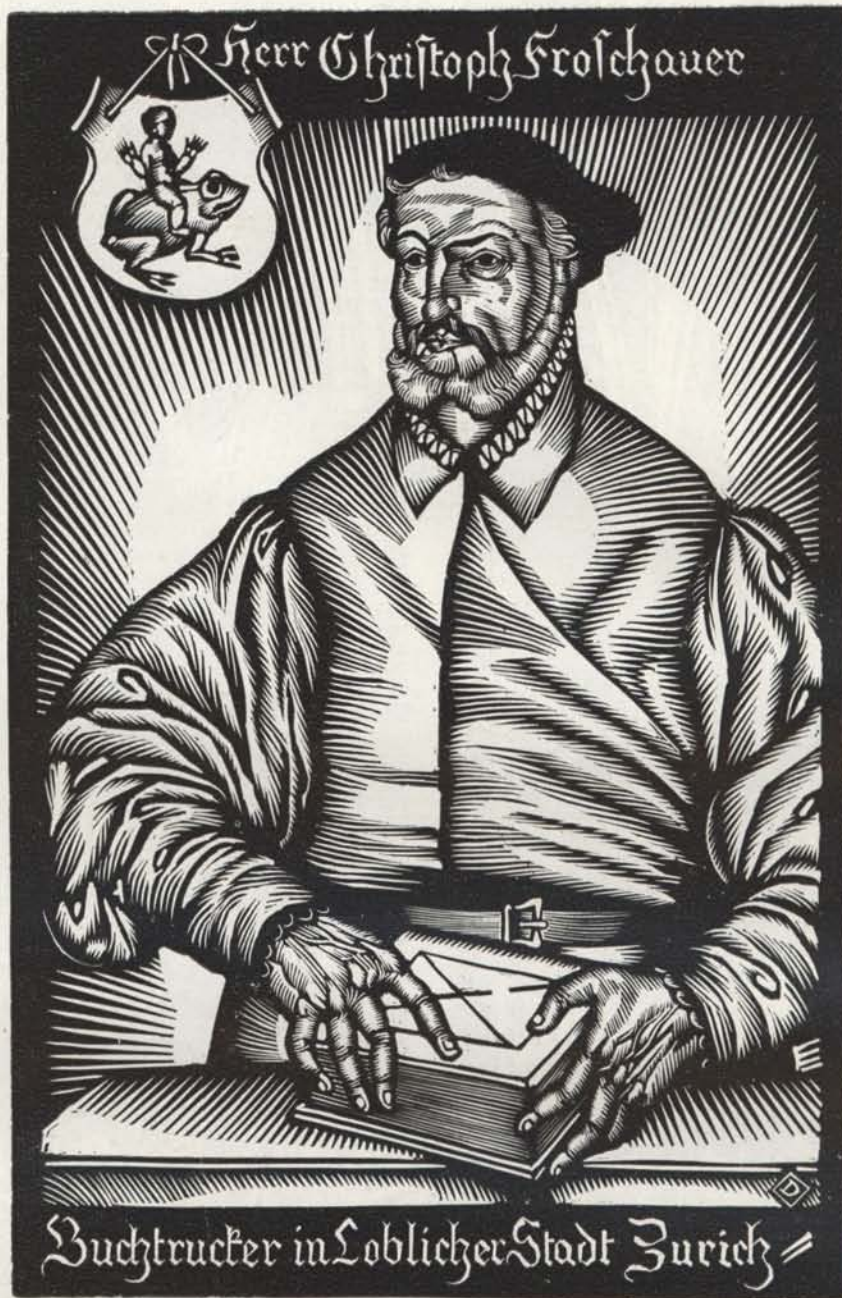
Fametszetű illusztrációk „Roelli: Mittag” című daloskönyvéhez. (1925)

Fametszetű illusztrációk „Roelli: Mittag” című daloskönyvéhez. (1925)

Savonarola (fametszet) (1926)

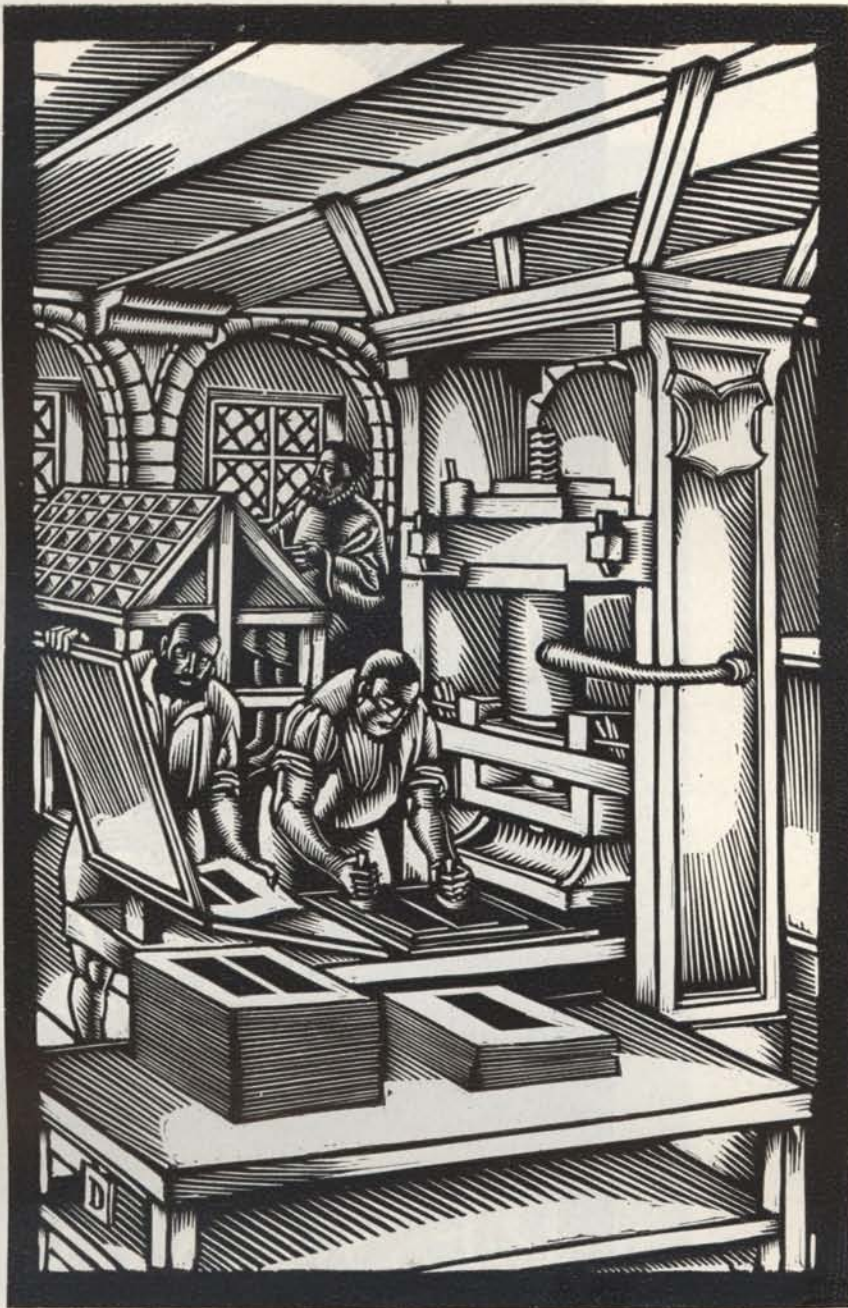

Fametszetű illusztráció az Orell-Füssli nyomda, Zürich egy jubileumi kiadványához. (1924)

rús könyvéhez készített rajzaiban. Azon a lapján, hol csak három menetelő katona képe látszik, mégis ezer és ezer nehéz bakancs dobbanását véled hallani. A Kner-kiadású misztikus novellák rajzaiban, a kezek rajzában mi mindent tud kifejezni a szívmegeállító döbbenettől az ájult-alvó vízióig. És ha nem marad terv, hanem elkészül az, mellyel egy időben nagyon sokat foglalkozott, az Ember tragédiája soklapos illusztrációja, Zichy színdarabszerű rajzai után hallatlan élvezet lett volna a gondolatok ábrázolása. Plasztikus elbeszéléséből szinte külön végigélveztem minden elgondolt rajzot. És a többi abba maradt terv! A négyszáz fametszettel illusztrált Károlyi-biblia. Talán fellendül még egyszer a magyar

amatőr-könyvkiadás és megvalósulnak Divéký álmái is. Bár megérhetném régi szép tervem, Petöfi legmélyebb verseinek, a Felhök sorozatának amatőr-kiadását Divéký rajzaival.

Önálló lapjaiban a nem kötött művész harmonikus egészet nyújt. Termékeny, azaz gondolatot ébresztő gondolatot, művészi igazságot és bámulatos technikai készséget. „Haláltánc” dúsötletű remek sorozatában az örömök kelyhe fenekén az egyetlen ürömcöpp, mint a madáchi sor: „Míg csókolódtok, nem érzed-é a lanyha szelletet, mely arcodat legyinti és elröpül?” A halál bennük lehelletnyi sejtés, mely nem dominálja a képet. „Charon” lapja a filozófián és pszichoanalízisen erősödött gondolkodó grafikus

Fametszetű illusztráció az Orell-Füssli nyomda, Zürich egy jubileumi kiadványához. (1924)

külön tanulmányt igénylő alkotása. A halálbamenők típusainak pszichológiailag tökéletes ábrázolása. A közönyös, az ijedt, a kétségbeesett, a kíváncsi olyan típusok, hogy Rodin „calaisi polgárok” szoborcsoportjához hasonló élményt nyújt a figyelmes szemlélőnek.

Szóljunk még ex libriseiről, hol a problémák megszorodnak eggyel: a rendelő egyéniségének analitikus ábrázolásával? Plakátjairól, melyekben szintén kiűt a gondolkodó? Egy hadikölcsön-plakátjára emlékszem, hatalmas ágyút ábrázolt, mely felé hosszú sorban vonulnak az emberek. Ércet, pénzt kell vinni, hogy ágyúgolyó legyen elég. Mégis a plakát öntudatlanul pacifista plakát volt és akarat-

lanul is azt szimbolizálta, hogy a háború molochja hogy nyel el mindent, kulturális és gazdasági javakat. „Üzleti” nyomtatványára csak egyre emlékszem az utóbbi időből. Az Orell-Füssli cég reklámlapjára, melyben üzemének sokféleségét propagálja. A könyvnyomtatás, plakát, litográfia stb. ágak mind-egyikében olyan remek kis rajza volt, mely nemcsak rajzbeli és kompozíciós készségét, hanem a grafikai szakma iránti szeretetét is megmutatta.

Svájc tóparti csendje nem ad külső élményt a kereső művészeknek. De így talán még jobban megtalálja önmagát és a gondolkozó művész új gyönyörűséget szerez híveinek. Bár ez magyar könyvillusztrációkban is megnyilvánulna!

Gergely Jenő

PESTALOZZI

Portrétametszet (1928). Záródísz Roelli : Mittag c. daloskönyvéhez (1925)

DIVELY
177

PETER BOLT

Portréfametszet (1928). Záródísz Roelli : Mittag c. daloskönyvéhez (1925)

GUTES JAHR!

FR·E·KRAUSS

Ujévi üdvözlőlap. (Fametszet) (1927)

Menekülés Egyiptomból. (Fametszet) 1930)

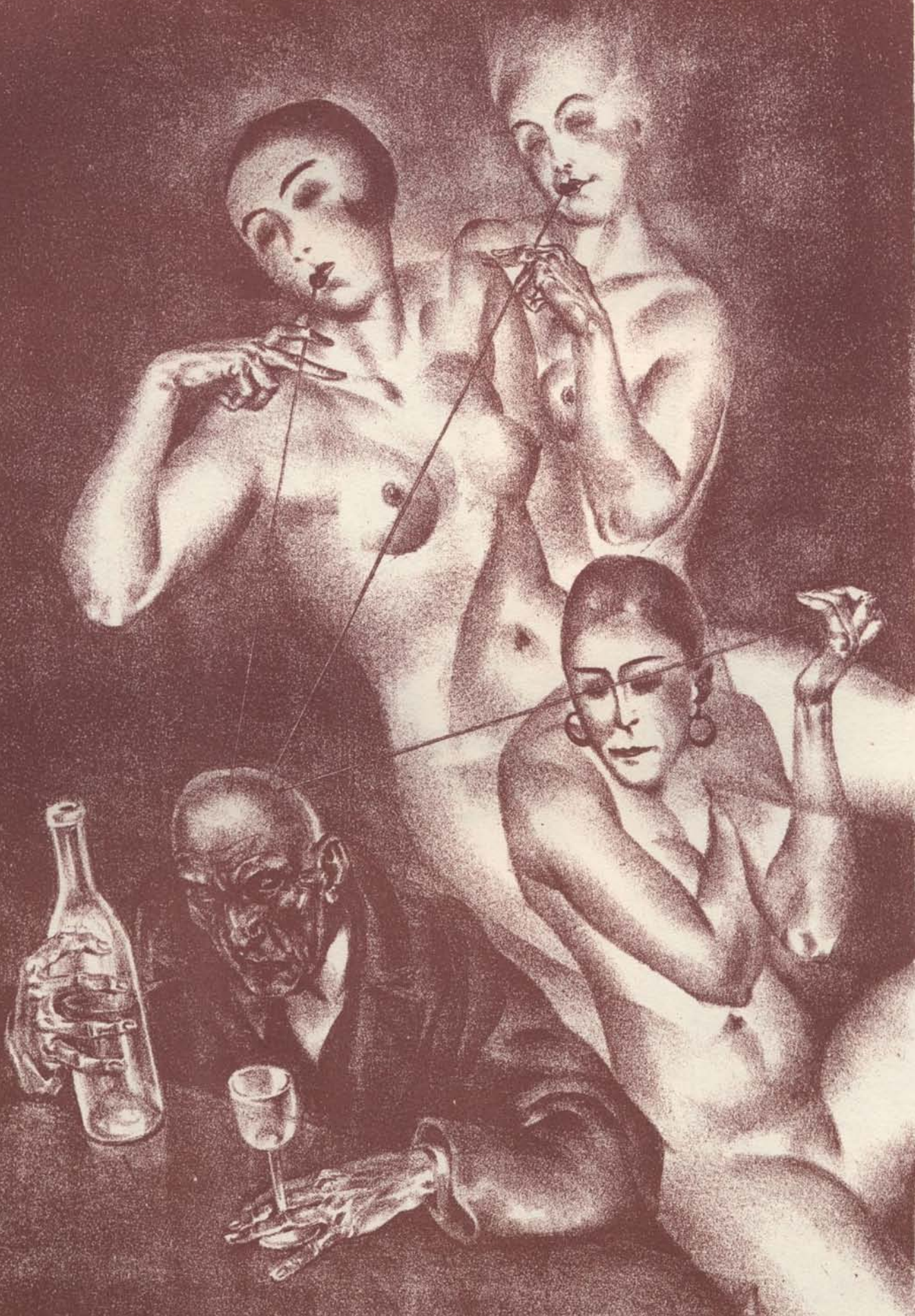

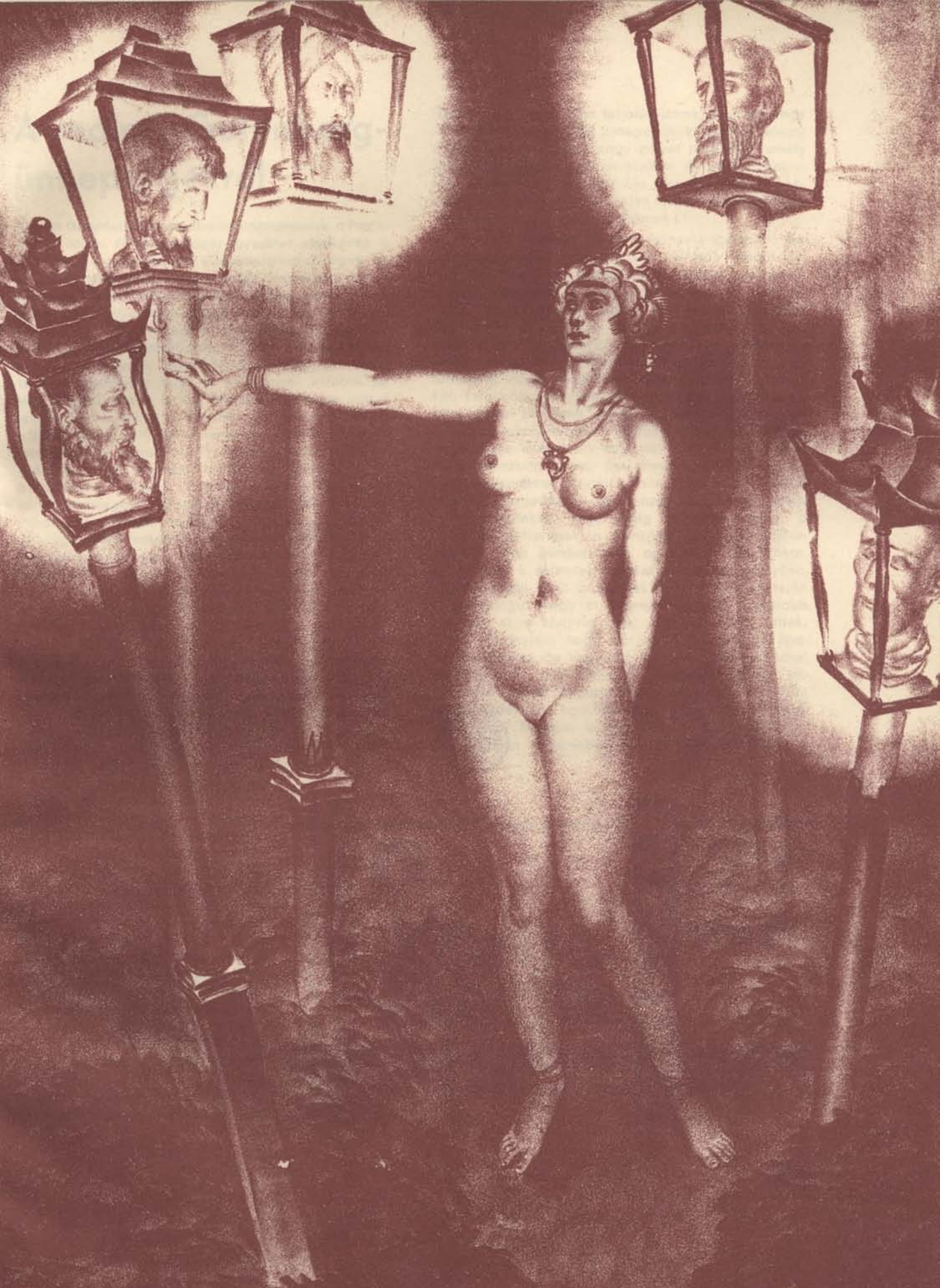
Toronyépítés. (Fametszet) (1928)

R
2007

A mainzi Gutenberg- ünnepségekről

August Osterrieth könyvnyomdatulajdonosnak, a Frankfurt a. Maini Könyvnyomdász-Egyesület elnökének a Gutenberg-emlékműnél, a Gutenberg-ünnepségek alkalmából 1930 június 21-én tartott beszéde: Mint a Keresztelő Szent János napja az egész évnek a fordulópontja, olyan fordulópontot jelent az egész emberiség kultúrtörténetében a könyvnyomtatás feltalálása. Olyan fordulópont, amely az emberiség tudását és e tudás utáni vágyát és törekvését általánosan közkinccsé tette. A véletlennek különös játéka folytán éppen a régi Mainz városkában volt a feltalálónak a műhelye. Ma már több mint 1200 évvel azelőtt kiküldtek innen követeket, hogy a környező falvakban és városokban hirdessék a kereszténységet. Ugyancsak Mainzból indult ki a törekvés, hogy a feltörekvő, virágzó városokat a hatalmas rajnai városszövetségben egyesítsék. Mainz volt a középrajnamenti művészet centruma, ahol Memling dolgozott. Egy város, amelynek ilyenek a polgárai, alkalmas arra, hogy egy találmánynak, mint a Gutenbergé, olyan alapot nyújtson, amelyből kiindulással azután behálózják az egész földkerekséget. Ismeretes az a hatalmas fejlődés, amelyen a könyvnyomtatás az évszázadok folyamán keresztülment. Már 1840-ben, a könyvnyomás feltalálásának 400 éves fordulóján elhangzott a kívánság, mely a sajtószabadságot követelte, és az egész német nép összefogását e szavak jegyében: „Du gabst dein Werk dem Volk zur Waffe, Dass es sich Recht und Freiheit schaffe!“ (Te fegyverül adtad művedet a nép kezébe, hogy azzal jogot és szabadságot teremtsen magának!) Ha ezek a majdnem 100 év előtti kívánságok átmenetileg teljesebbé mentek is és majd újabb visszaesések következtében meghiusultak a német nemzet reményei, azért a német szellem mégis utat tört magának és diadal-maskodott. Éppen így ebben a városban, amelyre nézve oly nagy jelentőségűek az elkövetkező napok, diadalmaskodni fog a jog és szabadság utáni vágyakozás és erős akarat. Nem lehet véletlen az, hogy éppen német ember volt a könyvnyomtatás feltalálója. Mindannyiunknak okunk van erre büszkének lenni és nem kételkedni az itt következő szavak eljövendő beteljesedésében: „Und es mag am deutschen Wesen einmal noch die Welt genesen“. A mai napon, ame-

lyen a könyvnyomtatás feltalálójának, e város nagy szülöttjének nevenapját ünnepeljük, ki akarjuk fejezni a városnak, amelyben nagy művét befejezte, amely város a jövőben a német szellem és német cselekvés megdönthetetlen bástyája lesz, hálánkat és hódolatunkat, ezért kiáltuk: Éljen Mainz városa, éljenek a vezetői és a polgárai! Éljenek!

Dr. Konrad Haebler dresdener könyvtárigazgató, beszédének rövid kivonata: Az előadó abból indult ki, hogy a Gutenberg-kutatásban tulajdonképpen majdnem minden csak feltevésen alapszik. Ebből magyarázható egyes kutatók felfogásának különbözősége. Csak az az egy bizonyos, hogy Gutenberg az egyedüli feltaláló. A Coster-legenda csak kései, rosszul átvett kitalálás. Csak Gutenberg élet-története, nagy vonásokban, bizonyítható okiratokkal. Találmányáról csak annyi bizonyos, hogy Mainzban fejezte be. Amit eddig a gutenbergi írásforma fejlődési fokozatainak tartottak, azt sokkal inkább tanítványok munkáinak kell tekinteni, akiket Gutenberg Mainzban éppen úgy betanított, mint strassburgi növendékeit. Ezután a szónok előadja a könyvnyomás elterjedésére vonatkozó kutatásainak eredményét. Érdekes, hogy amíg Németországban a nyomdák versengtek a munkáért, addig Itáliában egymás után rendezik be az önálló nyomdákat. Ehhez járul a velencei világkereskedelem befolyása, úgyhogy 1480 körül a vezetés a könyvnyomás terén Olaszországra megy át. Spanyolországba hamarabb érkezett el a könyvnyomás, mint azt idáig hitték. Okirat bizonyítja, hogy már 1473-ban nyomtak Spanyolországban, de hogy hol, azt époly kevéssé lehet megállapítani, mint Itáliában. Angliában is egy teljes évvel előbb vezették be a könyvnyomást, mint eddig hitték, az első nyomás 1476. évére tehető. 1500 körül Északon is elterjedt a könyvnyomás s Moszkvában is tervezték egy nyomda felállítását.

ALAPÍTÁTOTT 1900.

KÖNIG
es
BAYER

KLISSEGYÁR

BUDAPEST · VII. ·
WESSELÉNYI-
UTCA · 54 · SZÁM
TELEFÓN-SZÁM
J Ó Z S E F
359-91

VIDÉKI-RENDELÉSEKET · SORON · KIVÜL · INTÉZÜNK!

MELYIK CÉGEKET KELL ISMERNIE

MINDEN EGYES OLVASÓNKNAK?

CÉGEK ÁBÉCÉ-RENDES JEGYZÉKE

Acélmetszet-sajtólasók

Levélfaj- és cégkártyaspecialitások. Finom burkolatok parfümériák részére és cigaretta-csomagolások. **Emil Bach & Co.**, Kunstanstalt, Nürnberg.

Albert Fischer-galvánók

Galvanoplastik G. m. b. H., Berlin SW 48, Friedrichstr. 16.

Aluminium és cink nyomólemezek

A. Laue & Co., Berlin N 24, Oranienburgerstrasse 58.

Aluminium nyomólemezek

„Algra”-márka. **Algraphische Gesellschaft**, Berlin-Schöneberg, Hauptstr. 8.

Aluminium plakátbetűk, léniák és stégek

Magdeburger Gravieranstalt vorm. Edm. Koch & Co. m. b. H., Magdeburg.

Anleim-gépek

Minden nagyságban és minden munkálati célra. **Maschinenfabrik Laube**, Dresden-A. 16, Blasewitzerstr. 68.

Aszfaltok

Fedőaszfalt, szíriai aszfalt stb. **Böttcher & Renner**, Nürnberg.

Átnyomópapírok

C. Angerer & Göschl, Wien XVI—I. Szemesés pausz-papírok köre való átnyomásra, lekaparópapírok, autogr. kréta és tusok.

Átnyomópapír

Richard Naumann, Dresden-A. 16. Nedves, berlini, áttetsző és autográfiai átnyomópapírok.

Aufstieg-Bücherei

(Előmeneteli Könyvtár)

I. kötet: „Vom Gehilfen zum Druckerei-Direktor”, der Weg zum fachlichen Aufstieg. Irta: R. Engel-Hardt. Ara 3.50 márka. „Deutscher Drucker” Berlin SW 61.

„Axel” maratógép

1000-szeresen bevált. **Falz & Werner**, Leipzig C 1.

„Barma” bronzírozó gép

Emil Bartsch gépgyár, Gautsch bei Leipzig.

Bádognyomó gyorsajtók

Bádognyomó rotációs gépek

Bádognyomó kézisajtók

J. G. Mailänder, Schnellpressen-Fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Berakókészülékek

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu. „Universal” pneum. berakókészülék.

Berakókészülékek

Heinrich Rohrbacher, Berlin NO 55. „Simplex” ivberakó modern munkamód részére.

Bőr hengercsövek

Johann Unverzagt, Offenbach a. M.

Bőr hengerek

minden nyomtatóeljárás részére **Böttcher & Renner**, Nürnberg.

Bőr hengerek

M. Jordan & Sohn, Berlin S 42.

Bronzírozó gépek

Friedr. Heim & Co., G. m. b. H., Offenbach a. M.

Bronzírozó gépek

„Läco” Maschinenfabrik, Leipzig-Li.

Bronzírozó gépek

Az ismert „K O H M A” sík bronzírozó gép. **Kohlbach & Co.**, Leipzig-Lind.

Bronzírozó gépek

F. Lämmerhirt, Brandia b. Leipzig.

Bronzírozó gépek

Hatszoros szalagleporolással, bevált szerkezettel, gyártja **Lontke & Co.**, Maschinenfabrik G. m. b. H., Leipzig-Stött. II.

Betüöntödei termékek

Bauersche Giesserei, Frankfurt a. M., Barcelona.

Betüöntödei termékek

Wilhelm Woellmer's Schriftgiesserei u. Messinglinienfabrik, Berlin SW 48. Táviratbetűk öntése.

Carl Heynisch K.-G.

papírnagykereskedés, Berlin SW 68, Neuenburgerstr. 30. Dönhoff 2307. u. 08. **Papírok** minden nyomtatási eljárásához.

Címkék minden minőségben,

préselve és nyomtatva. **Hermann Dorn**, Leipzig-R. 111. Hohenzollernstr. 66. Pecsétek, pecsétimitációk, Arany- és ezüstbélyegyek. Reklám-, illetve, takaréki és engedménybélyegyek.

Címkenyomó-automaták

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

Cink lemezek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Cink nyomólemezek

sík- és offsetnyomás részére. Fémnyomólemezzgyár **Paul Ehmann**, Stuttgart, Rotebühlstr. 51.

Cink nyomólemezek

litográfiai, legszakosabb megmunkálás, Ia mosótinktúra, cinkmaratórszer, csiszológolyók stb. **Karl Mess G. m. b. H.**, Berlin SO 36.

Cink, réz és vörösréz

lemezek, planpolírozás **A. Laue & Co.**, Berlin N 24, Oranienburgerstr. 58.

Csiszolóanyagok

Finomcsiszoló és síkkövek, csiszológolyók, csiszolórondelek. **Böttcher & Renner**, Nürnberg.

Dornemann & Co.,

rézbetű- és ferrotypöntöde, vésőtintézet, Magdeburg.

„Duplex” síknyomó rotációs-gépek

közepes példányszámú újságok részére a leggazdaságosabb. **Gebrüder Bühler**, Maschinenfabrik u. Giessereien, Uzwil (Svájc).

Etikettező, gumizó

és lakkozó gépek

minden nagyságban és kivitelben. **Maschinenfabrik Laube**, Dresden-A. 16. Blasewitzerstr. 68.

Fa betűk

Fabetűgyár **Roman Scherer A.-G.**, Luzern (Svájc).

Fa használati cikkek

Ludwig Koch & Sohn, Laasphe i. Westf.

Fa használati cikkek

Carl Struck, Berlin S 59, Urbanstr. 64.

Ferrotypok

Dornemann & Co., Magdeburg.

Festékdörzsölő gépek

J. M. Lehmann, Dresden-A. 28. A legrégebb különlegességi gyár.

Festékek

Otto Baer, festékgyár, Radebeul-Dresden.

Festékek

Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann Komm. Ges. a. Akt., Druckfarbenfabrik, Hannover.

Festékek, kencék

Gebr. Hartmann, Halle-Ammendorf.

Cink nyomólemezek

A. Laue & Co., Berlin N 24, Oranienburgerstr. 58.

Festékek, kencék

Chr. Hostmann-Steinbergsche Farbenfabriken, G. m. b. H., Celle i. H.

Festékek, kencék

Michael Huber, München.

Festékek, kencék

Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann, Komm.-Ges. a. Akt., Druckfarbenfabrik, Hannover.

Festékek, kencék

Kast & Ehinger, G. m. b. H., Stuttgart.

Festékek, kencék

Dr. Lövinsohn & Co., Berlin-Friedrichsfelde.

Festékek, kencék

Oscar Mosebach Aktienges., Riesa, Elbe.

Festékek, kencék

Farbwerke Franz Rasquin A.-G., Köln-Mühlheim.

Festékek, kencék

Hans Schleinitz, München 13.

Festékek, kencék

Gebrüder Schmidt, G. m. b. H., Frankfurt a. M. (fiók Düsseldorf) és Berlin-Heinersdorf.

Festékek, kencék

Dr. Gustav Wicke, könyv- és könyvmai festékek, Berlin-Tempelhof.

Festékek, kencék

Hans Wunder, G. m. b. H., Wilhelmsberg bei Berlin NO.

Festékek, kencék, korom

Farbenfabrik Fischer, Naumann & Co., Ilmenau, Thür.

Festékfecskenő-telep

Berlin S 42, Alexandrinenstr. 36.

Festékgyárak

Siegwerk-Industrie-Gesellsch. m. b. H., Siegburg. Különlegesség: mélynyomófestékek.

Filcek (nemez),

viaszkos posztó, nedves szövetek stb. **Böttcher & Renner**, Nürnberg.

Fűzőgépek

Preusse & Co. A.-G. Leipzig 181.

Fűzőszalagok

Maschinenband-Weberei. **Gebr. Köter**, Leipzig W 33, Nr. 11.

Galvanók és stereotípiák

Galvanoplastik, G. m. b. H., Berlin SW 48.

Galvanoplasztikai telep

Langbein-Pfanhauser-Werke AG. Abt. F. Leipzig O. 28.

A Magyar Grafika egyik számába **Herzog Salamon** szaktárs cikket írt **A kisbetűs tipográfia terjedése** címmel, mely cikk végén felszólítás foglaltatik azzal, hogy akik a tárgy iránt érdeklődnek, szóljanak hozzá. Nahát, a Szerkesztő úr szíves engedelmevel én is hozzászólók, bár sem nyelv-, sem ortográfia-újító nem vagyok, csak szegény öreg (majd azt írtam: ördög) korrektor, aki világeletemben mindig a más hibáit kutatom, keresem, míg a magamét, azt a bizonyos gerendát, nem látom meg.

Hogy tehát a dolog lényegére térjek, sietek jöelöre áperte kijelenteni, hogy a leghatározottabban ellene vagyok a kisbetűs tipográfia bevezetésének, mert mint később kiderül, alapos okom van rá, dacára, hogy — dicsekvés ne essék — én voltam az, aki kereken 44 évvel ezelőtt, fiatal tanonckoromban a kisbetűs tipográfiát feltaláltam, mely találmányomat főképp Borsod vármegye virilistáinak névsora és a miskolci nyomdásztanoncok dalárdája hívták életre.

Igen! Mi, a miskolci nyomdásztanoncok, már akkor felismertük a dalnak és a zenének szívet és lelket üdítő hatását és dalárdát alakítottunk, hogy egyrészt lelkiekben nemesedjünk és másrészt, hogy vasárnap délutáni szabad időnk legyen mivel hasznosan eltölteni. (Vasárnap délelőtt abban az időben — minthogy munkaszüneti törvény még nem volt — mi tanoncok csak a kiadott 150 sor lapdepotát szedése után mehettünk el a nyomdából.)

Minthogy a dalárda körüli teendők ellátására, gyönyörű kiélvezésére a vasárnap délutáni pár óra kevés volt, bizony hétköznap munkaidőben is foglalkozni kellett az ügyekkel, pláne nekem, aki a dalosok egyhangú óhajára, a karmester „díszes” pozícióját töltöttem be, (mert nagyszerű hallásom volt, viszont hangom nem volt). Az avasi temető környéke gyakran volt hangos hangversenyeinktől s a temető csendes lakói áhítattal és nagy műélvezettel hallgatták nívós előadásainkat, már amikor magasan repült a daru és szépen szólt, vagy amikor azt a bizonyos kerek erdőt jártuk.

Azonban ha így folytatom, sosem érek a dolog végére; rátérek hát a virilisták névsorára is, mert e két tényező ölelkezéséből született meg a kisbetűs tipográfia feltalálása.

Tehát egy ilyen jól sikerült hangverseny után, hétfőn délelőtt, Ludwig István, a nyomda faktora, nagy nyaláb kézirattal a kezében, hozzám lép és átadja a kéziratot azzal, hogy ciceró antikvából, 12 ciceró szélességben, minden nevet külön sorban, szedjem ki Borsod vármegye virilistáinak névjegyzékét; de siessek, mert estére korrektúrát kérnek belőle.

A szedés megkezdésének leírását mellőzöm, mert úgy gondolom, hogy t. olvasóim azt ma jobban tudják, mint én tudtam — akkor; de azt viszont Önök nem tudják ma, amit én tudtam akkor, hogy szedés

közben nagyszerűen lehet gondolkozni s elmélyedni olyan dolgokban, amelyek éppen aktuálisak, de a szedéshez semmi közük sincsen; s most már megvallhatom, hogy a dalárda legtöbb elintéznivalóját is így, szedés közben végeztem el magamban.

Fogjunk hát a szedéshez, mert a munka sürgős. Tehát: Borsodvármegye legtöbb adót fizetőinek névsora: gr. Szirmay Alfréd 10.240 forint, br. Vay Elemér 10.100, szemere Emil 10.000... a Karcsira jobban kell vigyázni, sohasem tudja a dal szövegét... varga Gábor 8400, Kovács daniel 8310 forint... Géza is inkább szeret blattozni, mint...

Filc papucsoknak a csoszogása hallatszik a hátam mögött. Ludwig úr, a faktor jön érdeklődni, hogy halad-e a szedés. Erősen „ráhúzok” a szedésre.

— Jobban vigyázz! — szól kisvártatva a faktor. — Sok hiba van a nevekben. Sok helyen a neveket kis betűvel szedted... Jobban figyelj!

...Katona Balázs 8100 forint, Péterfi Gyula 7660... Nem ártana valami új dalt betanulni... hegedüs Géza 4800 forint... Csak nincs a pénztárban elég pénz új kottára...

Az ismert papucs csoszogás ismét közeledik s a faktor a szedést mustrálgatja.

— Már mondtam, — szólt ingerülten — hogy a neveket ne szedd kis betűvel. Hol jár az eszed?...

Elpirultam az újabb figyelmeztetésre s ráhúztam újból... dr. Kovács Adorján 3260 forint, Stern benjámin 3120... Löwy József fia kirakatában ma reggel egy új dal kottáját láttam... fehér Ferenc 2400 forint... Pedig már elkelne egy új nóta...

A papucs csoszogását most nem hallottam, de azért a faktor ott állt s a szedést nézte.

— Nohát ez disznóság! — csattant fel mérgesen. — Uglátszik...

Itt hirtelen megszűntek érzékeim működni. Szemem előtt elsötétült a világ. A nyomdahelyiségre hangtalan, síri süketség borult. Csak Jánosnak, a kerékajtónak gigászira nőtt alakja hajlongott, imbolygott kísértetiesen a homályos szürkességben, amint az éjig érő óriási gépkereket forgatta.

Majd hirtelen mintha százezer hangya vagy villamos áram futna keresztül rajtam, a fejem búbjától a lábam hegyéig, egész testem megremegett s én kábultan kapaszkodtam szekrényembe, hogy végig ne vágódjam... aztán összezavarodott előttem minden, csak a Karcsi, a Péter, a Marci sunyi, vigyorgó arcát láttam s fojtott köhécselését hallottam, ami felébresztett kábultságomból s ráeszméltem a rettenetes valóra, hogy a kisbetűs szedések miatt a faktortól egy egészséges, „maradéktalan” nyaklevest kaptam.

Ezek után, úgy-e, igazam van és érthető, ha ellene vagyok a kisbetűs tipográfia bevezetésének.

—bőke—

Gépszalagszövőde

Gebrüder Kötter,
Leipzig W 33, Nr. 11.

Grafikai szakirodalom-

katalógust kívánatra küld
„Deutscher Drucker”
Berlin SW 61.

Gumikendők

abszolút megbízható minőségben
offsetnyomás, bádognyomás és
mélynyomás stb. részére
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Gumikendők

Arnold Reinshagen, Leipzig.
Alapítva 1868.

Gumizott papírok

Leipziger Gummier- u. Lackier-
anstalt, Schroeder & Co.,
Lucka bei Leipzig.

Hajtógató automaták

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu.

Hajtógató gépek

Gebrüder Brehmer,
Leipzig-Plagwitz.

Hajtógató gépek

A. Gutherlet & Co.,
Maschinenfabrik, Leipzig.

Hajtógató gépek

Preusse & Co. A.-G., Leipzig 181.

Használt gépek

Kérjen jegyzéket készleteinkről.
Hans Opitz & Co., Hannover.

Használt gépek

Rudolf Stenz & Co., G. m. b. H.,
Berlin SW, Friedrichstr. 16.

Hengeranyag

Felix Böttcher, Leipzig O 27.

Hengeranyag

Chem. Fabrik Ortrand A.-G.,
Berlin NW 7, Dorotheenstr. 35.

Hengeranyag

Kast & Ehinger G. m. b. H.,
Stuttgart.

Hengeranyag

Hans Wunder G. m. b. H.,
Berlin-Wilhelmsberg.

Hengeranyaggyár**és hengeröntöde**

H. Möbius & Sohn,
Haltingen, Bad. „Reform“ hen-
geranyag.

Hengeranyagot

minden zóna részére gyártanak
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Hengeröntő készülék,

sűrített levegő-vakuum.

Hengermosó gép

függőleges, könyv-, kő- és off-
setnyomás részére.
Max Sadowsky, Berlin S 42.

Hengeröntővállalatok

Berger & Wirth.
Festékgyárak: Leipzig, Barmen,
Amsterdam, Budapest, Lenin-
grad, Rio de Janeiro.

Hohlux maratógép

Hoh & Hahne, Leipzig.

Írógépkartonok

Leipziger Gummier- und Lackier-
anstalt Schroeder & Co.,
Lucka bei Leipzig.

Javító műhely

Boy & Walter, Berlin SW 68,
Alte Jakobstr. 40—41.

Kartonázsgépek,

mindenfajta és komplett beren-
dezéseket szállít Maschinenfabrik
Laube, Dresden-A. 16, Blase-
witzerstr. 68.

Kartonázsgépek

Preusse & Co. A.-G., Leipzig 181.

Kasirozóintézet

Robert Grosse Kartonnagenfabrik,
Leipzig 90, Weidmannstr. 2.

Kémigráfiai berendezések

Paul Drews, Berlin SW 68.
A grafikai ipar különlegességi
gyára.

Kémigráfiai berendezések

Hoh & Hahne, Leipzig.
Németország legnagyobb külön-
legességi gyára, offset- és mély-
nyomás részére is.

Kizáróanyag

Bauersche Giesserei
Frankfurt a. M. és Barcelona.

Kliséfák

Joh. Weber, Göppingen (Würt.)

Kliségyár

Johann Hartleib, Berlin S 14.
Kérjen katalógust a készletben
levő vignettákról.

Kliséhezaválók és anyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Klisék

Nem nyomda, hanem kliségyár-
tás. Elismert elsőrendű munkák.
Vonalas maratások, autotípiák.
Fametszetek, galványok, Stereo-
típiák és matricák. Retusok,
vázlatok mindenféle nyomtatvá-
nyokhoz. Legelőbb árak.
Hansa-Klischees
Dresden-A. 1, Postafiók 261.

Klisék és galvanók

Voigt & Geissler, Leipzig.

Klisék

C. Angerer & Göschl,
fotokémiai műint. Wien, XVI—1.

Klisék

H. Baudouin,
Berlin, Alexandrinenstrasse 35.
Telefon: Dönhoff 1235—37.

Klisék

Thedran & Kraushaar,
Berlin SO 36.

Korrektúralehúzó prések

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu.

Könyvkötészeti kellékek

Wilh. Valentin, Berlin SW 19.

**Könyvkötődei és kartonáz-
gépek**

August Fomm, Maschinenfabrik,
Leipzig-Reudnitz.

Könyvkötődei szükségletek

mindenféle fajtáját ajánlják
Wilh. Leo's Nachf. Stuttgart.

Könyvkötő-fűződrót

J. D. Boecker Söhne,
Hohenlimburg (Westf.)

**Könyvkötődei és kartonáz-
gépek**

Gebr. Brehmer, Leipzig-Plagw.

Könyvnyomdai eszközök

G. E. Reinhardt, Leipzig S
3/106. (Csak viszonteladókna.)

Könyvnyomdai gyorsajtók

Dresden-Leipziger Schnellpres-
senfabrik A.-G., Coswig i. S.

Könyvnyomdai gyorsajtók

J. G. Mailänder, Schnellpressen-
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Könyvnyomdai gyorsajtók

Faber & Schleicher, A.-G.,
Offenbach a. M. Ötven évi ta-
paszlat alapján gyárt kö-
nyvnyomdai gyorsajtókat a legelső-
rendű kivitelben.

**Könyvnyomdai használati
cikkek**

és anyagok.
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Könyvnyomdai hengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Lehúzó prések

Robel & Co., München S 50.

Levélboríték- és zacskógyár

Walterwerke Maschinenfabrik
m. b. H., Leipzig W' 31.

Litográfiai hengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Litográfiai kövek

Ajánl saját bányából
J. Friedrich Daeschler,
Langenthalheim E (Bayern). Soln-
hofen, Mörsheim.

Litográfiai kövek

Kékek és sárgák, legjobb álla-
potban.
August Daeschler & Co., G. m.
b. H., Solnhofen (Bayern).

Litográfiai kövek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

**Litográfiai szükségleti
cikkek**

Böttcher & Renner, Nürnberg.

**Litográfiai tusokat és
litográfiai krétákat,**

mint valamennyi szakbavágó
preparátumokat gyártanak
Rohrer & Klingner, Leipzig-Co.
12.

Maratóalap (transp.)

Rez. Steinbach & Strache.
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Matricalapokat, matricaport

1891 óta gyárt elsőrendű minő-
ségben. Carl Ostermann, Bre-
men. Bel- és külföldön legjobb
eredményrel bevezetve. Stereo-
típiái papírok minden használa-
tos formátumban készletben. —
Kívánatra mintát küld.

Matricatisztító gép

Max Sadowsky, Berlin S 42.

Másolókeretek

pneumatikus préseléssel, offset-
mély- és horganynyomással.
Kliségyártás és typoneljárás.
Másolóvilámpák és villamos ön-
működő vakumszivattyúk.
P. Schmidt & Co.
Berlin SW. 11, Schönebergstr.
26.

Másolókészülékek

offset, mély- és cinknyomás ré-
szére pneumatikus rányomással.
D. R. P. megjavított kivitelben.
Másolóvilámpák és elektromos
vacuumszivattyúk, automatiku-
sak. P. Schmidt & Co., Berlin
SW 11, Schönebergerstr. 26.

Mélynyomás

Kompl. mélynyomótelepek be-
rendezése. Willy Schwede, Ham-
burg 36, Gr. Theaterstr. 34—35.

Mélynyomófestékek

minden gép részére.
F. Ruckelhausen & Co.,
Farbenfabriken, Eppstein im
Taunus.

Mélynyomóanyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

**Mélynyomó rotációs gépek,
ívberakásra**

J. G. Mailänder, Schnellpressen-
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Mélynyomóhengerek

minden alakban. Csiszoló- és
simítógépek, Rézbevonótelepek.
K. Walter, München SW,
Plinganserstr. 22.

Mélynyomóhengerek

Rézbevonótelepek.
Langbein-Pfanhauser-Werke AG.,
Abt. F, Leipzig O 28.

**Mélynyomóhengercsiszoló-
gépek**

Rakel (kés) csiszológép D. R. P.
a., Pigment-átvivő D. R. P. a.
hengersizálítócsiszoló D. R. G.
M. Rézhengerek újonnan való
készítése. Otto Wuschig, Berlin
SO 36, Mariannenstr. 31—32.
Moritzpl. 131—86.

ÁTNYOMÓPAPIROSOKAT

KIVÁLÓ MINŐSÉGBEN 40 ÉV ÓTA GYÁRTUNK **RICHARD NAUMANN** DRESDEN 16, SCHUMANN STRASSE 45

FELJEGYZÉSEK

Finn papírszállítás Oroszországba. Helsingforsi jelentések szerint a finn papírközpont Oroszországgal szerződést kötött nagyobbarányú papírszállításokra vonatkozólag. Eszerint a szerződés szerint a finn papírközpont tartozik az 1929 júliusától 1930 szeptemberéig 31.000 tonna nyomó- és újságpapírt szállítani a moszkvai papírszindikátusnak. Az árakat a világpiacon érvényes árakhoz képest szabták meg. A finn papírközpont az oroszoknak félévi hitelt engedélyezett. — Ugyanezen forrás szerint a szovjetkormány a jövő évben jelentékeny mértékben szándékozik korlátozni a papírbevittet, még pedig főként a saját telepein való fokozott termeléssel, és a használatnak szigorúbb adagolásával.

Megkerültek a Pressa-kiállításon elveszett értékes könyvek. A Pressa-kiállításra a mainzi városi könyvtár, a kiállításnak külön katolikus osztálya számára elkölcsönözte Merész Károly pompás imakönyvét és még más öt könyvet. A könyvek azonban a kiállítás befejezése után nem kerültek vissza Mainzba, és minden keresés hiábavaló volt. A kölni rendőrség nemrég jelentkezett egy ember, aki lakásának konyhaszekrényében három régi könyvet talált; az említett értékes imakönyv is köztük volt. A rendőrség megállapította a következőket: Az embernek a fia egy kölni szállítványozó cégnél volt alkalmazásban. Ez a fiatalember cégének udvari helyiségében a régi lim-lomok között kotorászott és egy ládát talált, amelyben három könyv volt. A könyvek értékét nem ismerte és magához vette azokat, mert nagyon érdeklődik „idegen nyelvek” iránt. A rendőrség azután megtalálta a többi három könyvet is a hulladékpapír közt, amelyet legközelebb papírgyárba szándékoztak küldeni földolgozás céljából. A dolgot úgy magyarázzák, hogy a szállítványozó cég a kiállítás befejezése után nagyon el volt foglalva a kiállítási javak visszaszállításával, amikor is a mainzi könyveket tartalmazó láda valószínűleg a lomtárnak egyik zugába került. Beigazolódott ismét, hogy: „Igaz jószág nem vész el.”

A nyelvek gyarapodása. A legbiztosabb zsinórmérték, amellyel valamely népnek fejlődését meg lehet ítélni, a nyelv. Ha az egyes országok statisztikáit, amelyek a maguk számára természetesen nem igényelhetnek teljes megbízhatóságot, átlapozzuk, mégis támpontokat nyerünk, amelyek alapján ítéletet alkothatunk magunknak. Első helyen áll az angol nyelv 220 millió beszélőjével, azután következik az orosz nyelv 170 millióval, majd a német 90 millió és a francia 75 millió beszélővel. A spanyol nyelvet 50 millió, az olaszt 45 millió, a hollandust 15 millió, a magyart 9 millió, a svédet 7.5 millió, a dánit 5 millió, a románt 10 millió, a törököt 24 millió, a csehet 8 millió, a görögöt 6 millió, a szerb-horvátot 8 millió, a bulgárt 4.5 millió, a portugál nyelvet pedig 20 millió ember beszéli. A többi nyelveket forrásunk

nem említi, főként pedig a lengyelről, szlovákról, szlovénról, ukránról, finnől, észt, lett, litván, albán nyelvekről — hogy csak Európában maradjunk — egy szót sem közöl, az Európán kívüli nyelvekről pedig azt írja, hogy azok statisztikailag nehezen hozzáférhetők és hogy az egyes országok lakosság-számához igazodnak.

Panamakalapok papírfonálból. A mexikói „Boletin Comercial” híradása szerint újabban Japánban kalapokat készítenek, amelyek a panamakalapok utánzásának mondhatók. Kereskedelmi nevük: „Toyo Panama”. Ezeket a kalapokat kollódiummal itatott sodrott papírfonalakból úgy állítják elő, mint a panamakalapokat, azaz kézzel fonják. A papírfonalakat igen vékony japán papirosból nyerik, amely 7—8 átmérőjű tekercekben van felgöngyölve. A papírszalagot gépek sodorják fonállá, a fonalat pedig olyan folyadékkal itatják, amelynek főalkotórésze kollódium. Az 1926. évben körülbelül 500.000 tucat ilyen papírfonálból készült kalapot vittek ki a külföldre.

A londoni ólomkonferencia megfeneklett. Az ólomkartell létrehozását szorgalmazni és megvalósítani hivatott értekezlet megfeneklett. Elhatározták ugyan a világ ólomtermelésének statisztikai ellenőrzését, minthogy azonban Amerika egy csöpp érdeklődést sem mutatott — valószínűleg nyitva akarja tartani a maga számára a fokozott kivitelhez szolgáló ajtót és ebből a célból nem áll érdekében a mesterkéltén fokozott árnívó —, elmaradt a piac szabályozása.

**FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET**

**JUTKOVITS
LICHTBLAU**

**BP. VI. KIRÁLY U. 50
TELEFON: A. 141-74**

CS

Molton, Moleskin

Csak nagybani előadók részére.
Backofen & Sohn, Mittweida-Sa.

Nyomdaégek

Werner & Schade betűöntőde,
Berlin N. 54, Kastanienallee 43.

Nyomóhengerborítószerzővek és nyomóhengeráthuzatok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Offsetátvitelek,

az eredetihez hű kivitelben és a legrovidebb skála fölhasználása átnyomással. Sauer & Co., Berlin SW 68, Alexandrinenstr. 26.

Offsetheft 1928

sok érdekes gyakorlati cikket tartalmaz az offsetnyomtatásról és számos színes műmellékletet. Ára 2.75 márka. „Deutscher Drucker”, Berlin SW 61.

Offsethengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Offsetkéziprésék

J. G. Mailänder, Schnellpressenfabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Offsetmásoló készülékek

pneumatikus rányomással és felsapható üveglappal, D. R. P., verseny nélkül.
P. Schmidt & Co., Berlin SW 11, Schönebergerstr. 26.

Offsetnyomdai anyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Offsetsajtók

„Planeta-Quinta”, „Planeta-Tertia”, „Planeta-kétszínű”, „Leipzig”, „Dresden”, „Kleinod”, „Kleine”, „Rubens”. Minden célnak a legjobban megfelelő, leg-tökéletesebb gép! Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik A.-G. Coswig, Bez. Dresden, Európa legnagyobb offsetsajtó-gyára.

Offsetsajtók

Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik A.-G., Coswig i. Sa.

Offsetsajtók,

„Leipzig”, „Kleinod”, „Kleine”, „Rubens” és a kétszínnyomó „Planeta” offsetsajtók. Vezető márkák a leg-tökéletesebb kivitelben.
Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik A.-G., Coswig i. Sa. Európa legnagyobb offsetsajtó-gyára.

Offsetsajtók

Faber & Schleicher A.-G., Offenbach a. M. Offsetprekeket szállít úgy minőségileg, mint mennyiségileg legjobb teljesítménnyel.

Öznizőgépek

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

Özniző gépek

Const. Hang, Gö., Dingen-A.

Papírnagyecég

Berth, Siegmund, Berlin SW 68. T. Dönh. 1400—1404. Fínom és csomagolópapírok.

Papírok (gumizott)

Leipziger Gummier- u. Lackieranstalt, Schweder & Co., Lucka bei Leipzig.

Pecsétjegy-sajtók

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

Perforáló gépek

Märkische Perforiermaschinenfab., Berlin SO 36.

Perforáló gépek

Maschinenbauanstalt M. Vetter & Co., Leipzig-Gohlis.

Pénztekercspapírok

Vasúti és postaúrlapok. Druckerei Hermann Lukowski, Breslau 2.

Préglát pecsétmárkák,

Mindennemű aranypréglátékek, árjelző- és mintakártyák stb. Tömegpéldányszámú specialitások. Emil Bach & Co., Kunst-anst. Nürnberg.

Raszterek

az összes reprodukciós eljárásokhoz.
Raster-Syndikat, Frankfurt—München, G. m. b. H.
Haas—Epha—Koh-i-noor. Telep: Frankfurt a. M. Neue Mainzer Str. 77.

Reinhardt Rationell berakó-készülékek

A legjobb berakókészülék.
G. E. Reinhardt,
Leipzig S 3/106. k.

Reklámtervezetek

Fritz Leissner, Dresden-A. 16.

Reprodukciós intézet

Louis Gerstner, Leipzig 18.
Kunstanstalt f. Autotypie u. Zinkätzung.

Reprodukciós intézet

Eberhard Schreiber, Leipzig.
Klisék, fotolitográfia.

Reprodukciós készülékek

Paul Drews, Alte Jakobstr. 4.
Berlin SW 68. Optika, raszter, ívlámpák és gépek.

Reprodukciós készülékek

Falz & Werner, Leipzig C 1.
Németország legrégebb speciális gyára.

Reprodukciós készülékek

V. Koula, Prága, Zitná ul. 27.
Legjobb beszerzési forrás.

Rézbetűk könyvkötők részére

Dornemann & Co., Messingschrift- und Ferrotypengießerei, Gravieranstalt, Magdeburg.

Rézbetűk könyvkötők részére

Magdeburger Gravieranstalt vorm. Edm. Koch & Co. m. b. H., Magdeburg.

Rézbetűk könyvkötők számára

Dornemann & Co., Magdeburg.

Rézléniák

Bauersche Giesserei,
Frankfurt a. M. és Barcelona.

Rézléniák

Hugo Rösch, Leipzig-R.

Rotációs gépek

csomagolópapírok részére,
Fischer & Krecke, G. m. b. H., Bielefeld 13.

Szakirodalom

Aufstiegbücherei, 1. kötet: „Vom Gehilfen zum Druckerei-Direktor”, der Weg zum fachlichen Aufstieg. Irta: R. Engel-Hardt. Ára: 3.50 márka. „Deutscher Drucker”, Berlin SW 61.

Szakirodalom-katalógust

kívánatra küld a „Deutscher Drucker”, Berlin SW 61.

Szakiszkolafüzet 1928

Szedéspéldák gazdag gyűjteménye, számos bel- és külföldi szakiskolából. Ára 2.75 márka. „Deutscher Drucker”, Berlin SW 61.

Száraz stereotípiái matricák

Porosin gyorsanszáradó matricák. Gyártják: Rosenthal & Co., Röthenbach a. d. Pegnitz, Bay.

Szedés- és nyomtatáspéldafüzet

Száznál több mintával, az összes nyomtatási eljárásokban. Ára 3.50 márka. „Deutscher Drucker”, Berlin SW 61.

Szedőgépkatrészek,

-javítások, -feldolgozások. Specialitása: kizáróékek.

Ernst Albrecht, Berlin SW 29, Gneisenaustrasse 67.

Szedőgépkizáróékeket,

az összes típusok részére gyárt és javít Willy Reinecke, Taucha-Leipzig, Grasdorferstr. 27. Tel. 155.

Tangirozóborók

Leipziger Tangier-Werke,
Leipzig-Pl.

Tekercsvágógépek,

300—1500 mm vágási szélességig, papiros és karton részére. Maschinenfabrik, Laube, Dresden-A. 16, Blasewitzerstr. 68.

Tömöntődei keményítőtelep

Langbein-Pfanhauser-Werke AG., Abt. F., Leipzig O 28.

Viaszkendő,

hengerfilcek, alátét- és nedveszövetek stb.
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Vignetták

Bauersche Giesserei,
Frankfurt a. M. és Barcelona.

Vizsgálókészülékek

Louis Schopper, Leipzig S. 3.

Vonalozó gépek

A „Kleine Reinhardt”, amely vonalozógép minden üzembe való. Vonalozószélesség 80 cm-ig. „Dulima” egyoldali vonalozás. „Flakoli” síkszedés fejnyomó- és vonalozógép.

Mintaszertű szerkezet és teljesítő-képesség. Ötvenéves tapasztalat.

G. E. Reinhardt, Abt. Förste & Tromm, Maschinenfabr. Leipzig S 3/106.

◊ SZAKMABELI ISMERETEIT, FIZESSEN ELŐ A „DEUTSCHER DRUCKER“ C. LEGJOBB NÉMET SZAKLAPRA ◊

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird, WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten eronnen und ausgearbeitet wurde, WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbdrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 36. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreis: für Ungarn, Rumänien, Tschechoslovakei, Jugoslawien RM 28.20, übr. Ausland RM 33. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlungen halb- oder vierteljährlich. Postscheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

ELŐFIZETÉS NEGYEDÉVRE 7-05 MÁRKA. MŰTÁVÁNYSZÁMOT INGYEN KÜLD A KIADÓHATÁLAT

A lengyel papírparról. Akárcsak a lengyel grafikai iparokban, a papírgyártásban is észlelhető a fokozatos hanyatlás. A könyvkiadóknak nyomópapír iránt való kereslete az utóbbi időben igen megcsappant. Ezért a gyárak kénytelenek termelésüket korlátozni. A behozatal is nagyon csökkent, mert a belföldi gyárak nagyon rajta vannak, hogy vevőiket saját gyártmányaikkal elégítsék ki. A lengyel állami banknak (Bank Polski) egy vállalata, a lengyel érték-papírgyár részvénytőkéjét 15 millió zlotyra emelte, abból a célból, hogy a bankjegyek és egyéb érték-papírok előállítására szükséges és eddig nagyobb-részt a külföldről behozott papírt saját kezelésű gyártelepen gyárthassa.

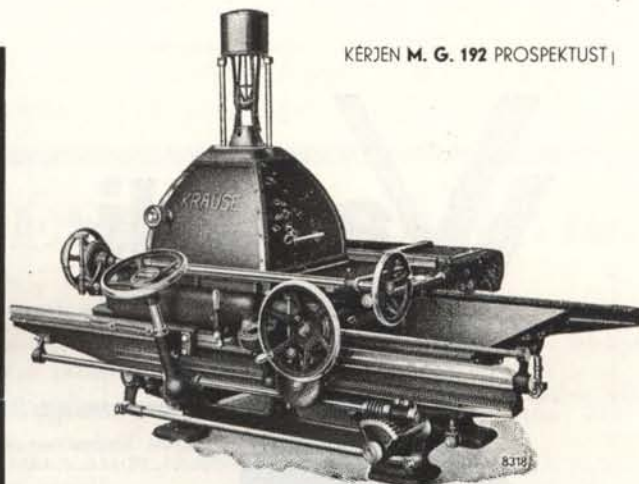
KORREKTORI ROVAT

A betűfisek a szedőgépén. Nem arra a betűfisekre gondolok, amelyek téves billentyűtéstől keletkeznek, hanem melyek az osztószervezetben származnak a matricának helytelen rekeszbe jutásából kifolyóan. Nem sokat értek a szedőgéphez, de nem is fontos, hogy helyesen fejeztem-e ki magomat, mert itt csak korrektori szempontból foglalkozom a dologgal. A korrektúraolvasást teljesítő egyénnek, föltéve, hogy olyasmit olvas, aminek egy része még szedés alatt áll, például napilapnál — az ilyen fisek észrevételekor kötelessége, hogy a gépszedőt erre a visszásságra rögtön figyelmeztesse, hogy az illető helytelen matricát dobja ki. Természetes dolog, hogy sok szedőgéppel rendelkező üzemben a korrektor nem járhat géptől gépig, hogy kinyomozza, melyik gépben jár az a fises betű; itt elég, ha a szedőgép-szerelőnek szól. Olyan gépszedések olvasásakor, amelyeket már régen szedtek és amelyekben ilyen betűfisek előfordulnak, a korrektor nem tehet egyebet, mint kijelöli azokat, még pedig egyszerű módon: aláhúzza az illető fises betűt, anélkül, hogy a kijelölést a margón megismételné. **r. a.**

A nyomdal törzsmegrendelők tapasztalat szerint anynyira bíznak annak a nyomdának gondosságában, amelyben hosszú éveken keresztül készítették nyomtatványait, hogy sok esetben nem is adnak kéziratot olyan nyomtatványokhoz, amelyeket már többször csináltattak abban a nyomdában és amelyekben nincs szándékukban változásokat eszközölni, hanem rövid úton, telefonice intézik el az ilyen megrendeléseket. Ilyenkor esik meg, hogy a főnök vagy a művezető egy régebbi táskából előkotorássza a szóbanforgó nyomtatványnak egy példányát, anélkül, hogy azt a példányt átnézné. Hiszen ebben nincs is semmi kivetni való, mert csak a rövid úton való adminisztráció céljait szolgálja. Baj csak akkor áll elő, ha azzal a nyomtatvány-törzsmegrendelővel időközben

mégis csak történt valami, mondjuk üzlethelyiséget vagy telefonszámot változtatott. A szedő tartja magát a kéziratához és igen ritkán tud arról, hogy ez vagy amaz a megrendelő más helyiségbe költözött. A korrektor is, főként ha nem régi embere a nyomdának, szintén nem tudhat az esetről. Minthogy az ilyen megszokott nyomtatványokból a legtöbb esetben nem küldenek korrektúrát, könnyen megesik, hogy a nyomtatványt az időközben beállott változás figyelembevétel nélkül nyomják ki és így szállítják le a megrendelőnek, akinek azután hiába mondják, hogy elfelejtkeztek a közben beállott változásról, mert ő megkívánja azt a figyelmességet a nyomdától, hogy törődjön egy kicsit azzal a munkával, amit neki kidolgozásra átadott. Tessék tehát már az irodában az ilyen nyomtatványok kéziratát átnézni és az időközben beállott változásokat kijavítani. **r. a.**

A novellisztikus párbeszédet a magyar szedéstechnika, francia mintára, minusz-jellel érzékelteti. Ebben nem követjük a németek szedéstechnikáját, akik idézőjellel intézik el a párbeszédés részeket. Most azonban nem erről van szó, hanem a vesszőnek a párbeszédés mondatban való helyes elhelyezéséről. Egyre kevesebben szedik a vesszőt oda, ahová kell. Ennek illusztrálására példával kell szolgálnunk. Vegyük tehát a következő párbeszédés mondatot:

KÉRJEN M. G. 192 PROSPEKTUST!

A GYAKORLAT BESZÉL...

„Miatán az M 100 K Krause-ismétlő-másológéppel egy idő óta dolgozunk, örömmel értesítjük, hogy megelégedést keltő eredményeket értünk el vele. Mingyárt a gép föllállítása után, a szerelő utolsó kézmozdulatának befejezésekor egy órán belül egy nagy géplemez nyomásra készen másoltunk vele. A gép egyszerű kezelése és pontos munkamódja ideális. Még változó személyzet — ha ugyanannál a munkánál is — sem jelent nálunk veszélyt egy jó regiszter sikerülése tekintetében. Úgy látjuk, hogy a gépnél menetidifferenciákból eredő elszámítás a vonalas mérőpálcák és a finoman működő szánmozdulatmutató által ki van zárva. A negatívkereteknek fölülről való egyszerű kicserélése és a kép egyszerű átállítási helyének változtatásakor, lehetővé teszi a kombinált és keresztbe-rakott ívösszeállítást is. Köszönjük Önnek, hogy ily pontosan dolgozó gépet szállított nekünk.”

KRAUSE

KARL KRAUSE (LEIPZIG C 1) ZWEINAUNDORFERSTR. 59
KÉPVISELI: KAUFMANN GYULA, BUDAPEST VII, KERTÉSZ UCCA 48. SZÁM

— Azt mondom neked — szólt Márton —, hogy nem jól cselekszel!

Amint látjuk, közvetlenül a „hogy” elé tettük a vesszőt, mert az kívánja főként a vesszőt. Azért tehát helytelen az a szedésmód, amely szerint így szednek:

— Azt mondom neked, — szólt Márton — hogy nem jól cselekszel!

Ez a szedésmód azért nem jó, mert ez a közbevetés: „szólt Márton”, mint az írónak a beszélőre tett megjegyzése, egy írásjellel (a minusszal) már el van szigetelve a tulajdonképpeni beszédől, szükségtelen tehát még egy írásjel: a vessző. Ugyanez áll erre a második helytelen szedésmódra, amit itt bemutunk:

— Azt mondom neked, — szólt Márton, — hogy nem jól cselekszel!

Láttunk már olyan szedésmódot is, amelyben a közbevetést jelző minuszokat egyszerűen kihagyják és így szednek:

— Azt mondom neked, szólt Márton, hogy nem jól cselekszel!

Ez a szedésmód, noha a franciák így csinálják, nem szabatos, mert ez a két szó: „szólt Márton”, nem a beszédhez tartozó szövegrész, hanem az írónak a beszélőre tett megjegyzése, tehát közbevetett mondat, amit föltétlenül minusszal kell elszigetelni a tulajdonképpeni beszédől. r. a.

A szóösszetételek néha igen furcsán alakulnak és sok fejtörést okoznak a szedőnek, no meg a korrektornak is, még pedig abban a vonatkozásukban, hogy egybeszedjék-e, vagy pedig szétválasztva. Fejlett nyelvészekkel ugyan el lehet dönteni sok esetben az ilyen dubiózus összetételeket, de nem minden esetben, mert vannak olyan szóösszetételek is, amelyek úgy a szedő, mint a korrektor tudáskörét túlhaladják, főként tudományos művekben. Ámde a mindennapi életben előforduló szóösszetételekre vonatkozólag ezt semmiképpen sem lehet mondani és csodálkozni kell sokszor, hogy ez még vita tárgya is lehet. Hogy csak egy példát említsünk, itt van ez a szóösszetétel: forgalmiadóellenőr. Ez okvetlenül egybeszedendő (legfeljebb kötőjellel enyhíthető az ellenőr szó előtt), mert ha három szóba szedjük: forgalmi adó ellenőr, akkor teljesen helytelen, ha pedig így szedjük: forgalmi adóellenőr, akkor azt lehet érteni belőle, hogy a forgalomnak adóellenőre, nem pedig a forgalmi adónak ellenőre; arról pedig, hogy így szedjük: forgalmiadó ellenőr, szó sem lehet, mert ez még a legrosszabb megoldás. Helyes tehát csakis így: forgalmiadóellenőr, vagy: forgalmiadó-ellenőr. r. a.

Könyv- és lapszemle rovatunk anyagtorlódás folytán e számunkból kimaradt.

Vasadi és Vértési

(cégtulajdonos: Vértési Aladár)

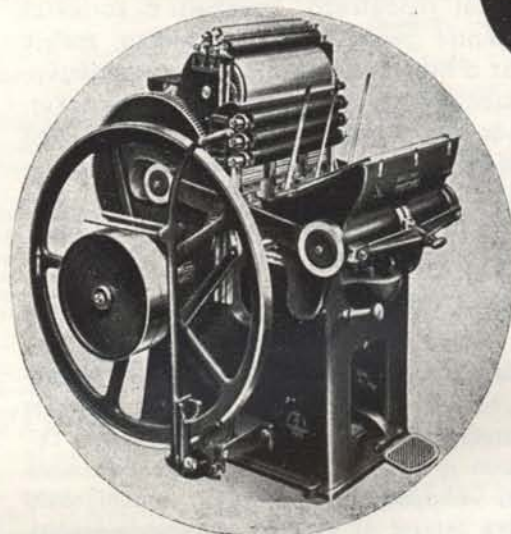
levélboríték- és papírneműgyár

Budapest, Vörösmarty-u. 50
Tel.: A. 221-14 és A. 130-85

Levélborítékok,
ablakos borítékok,
m a p p á k
és díszlevélpapírok

»BRILLANT-SPEZIAL« tégelynyomó-gyorsajtó

MASCHINENFABRIK
A. HOGENFORST, LEIPZIG

Nagyteljesítőképességű

tégelynyomó-gyorsajtó

a legújabbkeletű technikai újításokkal, mint szabadonfutó hengerekkel önműködő kézzelvezetővel. 26:37, 32:42 34:46 cm alakban

Fedőlapunk és mellékleteink. Fedőlapunk Divéky József Svájcban élő kiváló magyar grafikusművész eredeti fametszete. Mellékleteinken bemutatjuk Tábor János grafikusművész és tipográfus legújabb igen sikerült és gyakorlatra igen alkalmas szedéspéldáit, négy könyvoldalt dr. Hoffmann Edith: „Régi magyar bibliofilek” című könyvéből, mely oldalak kítőző szöveg-, iniciális- és keretbeosztással minden nyomdász részére igen érdekes kortörténeti tanulmányul szolgálhatnak. A kliséket szívességből a Magyar Bibliophil Társulat bocsájtotta rendelkezésünkre. A szövegrészben elhelyezett klisék Divéky József eredeti fametszetei és tollrajzai után készültek és azok átengedéséért köszönettel tartozunk a gyomai Kner-nyomdának, a békéscsabai Tevan-nyomdának, Orell-Füssli zürichi műintézetnek, J. & H. Hess baseli könyvkiadónak, a schwarzenbergi Krausewerke nyomdai műintézetnek, míg a négy mellékletként szereplő eredeti litográfiák zsírlévonatait az Orell-Füssli cég és a J. C. Müller zürichi litográfiai műintézet bocsájtották rendelkezésünkre. Valamennyi cégnek ezúton is kifejezzük ezen nemes támogatásért köszönetünket.

Divéky József rézkarcaiból, ex libriseiből és kereskedelmi nyomtatványjaiból az 1922. évben a Magyar Grafika már bemutatott egy jelentős gyűjteményt. E számunkban az anyag igen terjedelmes voltára való tekintettel kizárólag könyvillusztrációk és szabad grafika közlésére kellett szorítkoznunk, míg az anyag másik, igen érdekes részét (reklámgrafika, bélyegek, ex librisek, részvények) rövid időn belül fogjuk olvasóinknak bemutatni.

A Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága ez év július 3-án tartotta ezévi rendes közgyűlését, amelyen Naményi Ernő főtitkár igen érdekes jelentést terjesztett be. A jelentést teljes egészében lapunk következő számában közöljük, miután jelen számunkba anyagtorlódás folytán felvenni módunkban már nem állott. A jelentés elfogadása után a közgyűlés megválasztotta titkárnak Rosner Károlyt, ellenőrnek pedig Löwy Salamont. A társaság harmadik tiszteletbeli tagjának megválasztotta Nagy Sándort, a modern magyar könyvművészet úttörőjét. A társaság rendes tagjaiul megválasztotta a következő grafikusművészeket: Dezső Alajos, Kelen Imre, Major Henrik, Nemes György, Pólya Tibor, gáborjáni Szabó Kálmán (Debrecen), Tábor János.

HALÁLOZÁSOK

Wirth Károly, a Klösz György és Fia litográfiai műintézet igazgatója, hosszú és fájdalmas betegség után június hó 23-án elköltözött az élők sorából. Ugy cégét, mint az egész grafikai szakmát érzékeny veszteség érte elhunytával, mert benne a litográfiai szakma egy kiváló ismerőjét veszítettük el.

Kaufmann Gyula, aki több, mint 25 évig volt a lipcsei Karl Krause cég magyarországi képviselője, június 7-én Budapesten meghalt. Az elhunyt jó modora és szeretetreméltó egyénisége folytán széles körben volt ismert és agilis szakember s vele, nagyszámú tisztelői és üzletfelei őszinte fájdmárára, a grafikai ipar egyik megbecsült és szimpatikus tagja szállott a sírba.

MAGYAR BESZERZÉSI FORRÁSOK:

BETŰ

Első Magyar Betűöntőde Rt., Budapest VI, Dessewffy ucca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhez. Sima és mintázott rézleniák. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 223-70.

Fischer Ignác Budapest VI,

Proféta ucca 9. Telefon: Aut. 199-07. J. G. Schelter & Giesecke vezérképviselője Leipzig, Brüderstrasse.

FESTÉK ÉS HENGER

Berger és Wirth Rt., Budapest, Márton ucca 19. Telefon: József 306-35.

Gödinger Béla hengeranyagyára és hengeröntődjéje, Budapest VIII, Táncsics ucca 7. Telefon: József 424-23.

Lorilleux Ch. és Társa, Budapest IV, Ferenc József rakpart 27. Telefon: Aut. 868-02, Lá 10-86.

Lutz Ede és Társa Rt., Budapest VII, Órnagy ucca 4. Telefon: József 393-46, 334-65.

GÉPJAVÍTÁS

Löwy László okl. gépészmérnök, Budapest V, Felka ucca 6. Telefon: Lipót 921-67.

Róna József, Budapest V, Visszegrádi ucca 3. Telefon: Aut. 254-48.

Universal Grafikai Szaküzlet Rt., Budapest VIII, Rákóczi tér 2. Telefon: József 348-12.

Wörner J. és Társa gépgyár Rt., Budapest V, Váci út 48. Telefon: Lipót 905-75.

GRAFIKAI SZAKÜZLET

Freund-Barát, Budapest, Csáky u. 13. Telefon: Aut. 282-35.

Goldstein A. utóda: Offenberger Miksa, Budapest VII, Kazinczy ucca 32. Telefon: J. 423-95.

„Gutenberg-ház” Geel Testvérek, Budapest II, Hunyadi János út 12. Telefon: Aut. 529-14.

Kallina Zdenkó, Budapest VIII, Tavaszmező ucca 16. Telefon: József 314-16.

König János okl. gépészmérnök műszaki irodája, Budapest IX, Remete u. 23. Telefon: József 453-58.

Löwy László okl. gépészmérnök, Budapest V, Felka ucca 6. Telefon: Lipót 921-67.

Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa ucca 50. Telefon: József 406-35.

Universal Grafikai Szaküzlet Rt., Budapest VIII, Rákóczi tér 2. Telefon: József 348-12.

KLISÉK

König és Bayer, Budapest VII, Wesselényi u. 54. Telefon: József 359-91.

TÖMÖNTŐ

Braun Testvérek, Budapest VI, Izabella u. 70. Telefon: Lipót 999-74.

LEVÉLBORÍTÉK

Rigler József Ede Rt., Budapest VI, Rózsa u. 55. Telefon: Aut. 250-55.

Vasadi és Vértési, Budapest VI, Vörösmarty ucca 50. Telefon: Aut. 130-86, Aut. 221-14.

PAPÍR

Goldzieher Géza Rt., Budapest V, Akadémia u. 7. Telefon: Aut. 247-81, 232-98.

Grosz és Vidor, Budapest VII, Kertész u. 20. Telefon: József 423-38, J. 443-10.

Sas és Bauer Papírkereskedelmi Rt., Budapest, Személynök u. 21-23. Telefon: Aut. 225-20, 260-99.

MŰNYOMÓPAPÍR ÉS KARTON

Herz és Bálint, Budapest VII, Rózsa u. 27. Telefon: József 396-39.

SZEDŐGÉPEK

Linotype szedőgép. Gutenberg-ház, Geel Testvérek, Budapest II, Hunyadi János út 12, Wien VII, Lerchenfelderstr. 37.

Typograph szedőgép. Vezérképviselő Magyarországon részére **Krammer Lipót**, Budapest VI, Bajnok u. 26, Budapest részére **Tanzer Miksa**, VII, Akácfa ucca 50.

GRAFIKAI MŰVÉSZETEK
KÖNYVTÁRA

Megjelent a Grafikai Művészetek Könyvtára

14. kötete:

NOVÁK LÁSZLÓ:

BETŰSZEDÉS

Egy kötet ára a tizennyolc kötetre tervezett sorozat előfizetése esetén 3.90 pengő, egyenkint 4.— pengő. Bolti ára 5.— pengő. Megrendelések Novák László szerkesztőhöz intézendők, VIII, Conti ucca 4. (Világosságnyomda.) A könyvtár eddig megjelent 14 kötetéből vannak még példányok. Bolti ára e köteteknek 5.— pengő.

A művészi és ok-szerű reklámozás gyakorlati módszereit ismertető, dúsan illusztrált és kitűnő nyomtatás-technikával előállított művészi havi folyóirat, amelyet *nem nélkülözhet a nyomdász, kereskedő, iparművész*

OFFSET-,
BUCH-
UND
WERBE-
KUNST

Egyes szám ára —.75 dol-lár, féléves előfizetés 4.50 dollár.

Kiadó:
Offset-Verlag G. m. b. H.
Leipzig, Seeburgstr. 57

A grafikai ipar ajánlásra méltó német szállítócégei

az **Export-Journal** für graphische Maschinen, Papierverarbeitung, Buchgewerbe und Bürobedarf minden kiadásában nagy számban vannak képviselve. Kérjen ingyenes mutatóvány-számot a Streitberger-Verlag, Leipzig C. 1. Weststr. 13. cégtől. (Ugyanabban a kiadóvállalatban megjelenik hetenként az ötvenéves „Journal für Buchbinderei- und Kartonnagenbetriebe”. Előfizetési ára negyedévenként 4.50 márka.)

PECSÉTCÍMKE-
DOMBORSAJTÓK

egyszínnyomásra. Egyidejűleg domborítja, nyomja, stancolja, gyűjti és megolvassa a címkéket és egyéb vignetákat stb.

Címkenyomó automatákat (egy- és kétszínű nyomásra) mint különlegességeket hosszú évek óta gyárt

Wilh. Maul jr., Maschinenfabrik, Dresden-D. 27

Alapított 1873-ban. Szállítás és kivétel az összes államokba

HANS WUNDER

G. M. B. H.

BERLIN-WILHELMSBERG

FIÓKGYÁR: WIEN, XVII világhírű nyomdai, litográfiai, offset- és mélynyomófestékeknek magyarországi vezérképvisellete és lerakata

NYOMDAFESTÉK
KENCE- ÉS HENGERANYAGGYÁR

KLEIN KÁROLY GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST VI, GRÓF ZICHY JENŐ U. 44. TELEFÓN: AUT. 283-85

DRUCKFARBEN

KAST & EHINGER

WIEN XI

A MAGYAR GRAFIKA OLVASÓIHOZ!

A mindennapi gyakorlat követelményei és a Magyar Grafika új célkitűzései

Az ipar művelői a technika tüneményes és minden terre kiható fejlődése közben semmiképp sem nélkülözhetik a szakirodalom felvilágosító, nevelő és irányító tevékenységét. A kézi és gépi termelés minden ágazatára áll ez a megállapítás, de mindenekelőtt áll a sokszorosító iparágakra, mert a technikai haladás talán éppen e téren idézte elő a legcsodálatosabb átalakulást.

A sajtótermék — legyen az egyszerű könyv vagy ujság, száraz, hivatalos tipográfia, avagy anyagi vonatkozású kereskedelmi nyomtatvány — a mai kulturális fejlettség mellett többé-kevésbé esztétikai megjelenést igényel. Lehet, hogy nálunk ez a megállapítás mostanában veszített jelentőségéből, de ez csak átmeneti állapotnak tekinthető, amelynek okai a mi speciálisan kedvezőtlen gazdasági helyzetünkben rejtőznek. Szinte elképzelhetetlen, hogy ez az őszintén fájlalt szomorú helyzet állandósulhatna s hogy ebben a tévhitben ölbetett kezekkel nézzük a züllést, amelynek csak az ipar vallhatja a kárát. A kulturális haladást megállítani napjainkban már nem lehet. Mindíg vannak és lesznek olyanok, akik kulturált egyéniségüknél és finomult ízlésüknél fogva a minőségesebb sajtóterméket előnyben részesítik a gazdasági haláltánc kavargásában fogantatott, minden jóízlést megcsúfoló nyomdaterméknél.

Ez a meggyőződésem elpusztíthatatlan. Szilárdan él bennem a tudata annak, hogy a magyar sokszorosító iparok területén is vége szakad egyszer a hét szűk-estendőnek, amelyeknek nyomasztó hatása úgy a fogyasztók, mint a termelők szépérezkét, a minőségi munka szeretetét már-már teljesen elsorvasztotta.

A munka berkeiben itt-ott felcsillanó szakmaszeretetet ápolgatni és a szép munkára való törekvéseknek a deprimáltság hamujával lefojtott paraszát újból lángallobbantani a szakirodalom feladata.

Jobb időkben a szakirodalom s főként a szaklap egyedüli célja lehetett a köznapi tudást magasabb nivóra segíteni, a kézműipari termelést az iparművészet mesgyéjére terelni.

Ma merőben más irányban kell a szaklap hivatását keresni. Alkalmazkodni kell a sivár viszonyok szülte sivár termelési módszer anyagi törvényszerűséggel keringő planétájának mozgásához, amely ma a horizont alsó régióiban jár, de léssen idő, amikor magasan a szemhatár fölé emelkedve, újból a minőségi termelés lehetőségeit érlelő sugaraival fogja elárasztani kisded világunkat, amelynek szeretetét sem a gondok, sem a nélkülözések nem szabad, hogy kiírtsák a szép és tökéletes munkában megedződött lelketünkben.

A magyar nyomdászág óriási százaléka vallja, hogy ma nem érdemes tanulni és ez a tévhit olyan erős, hogy már-már a tanításra mindenkor kész vezetőkben is kételyeket támasztott: vajjon érdemes-e ma egyáltalában tanulni, tanítani, oktatni?

E tévhiédelemmel és kételkedéssel szemben erős

lélekkel s elszántsággal helyt kell állnunk meggyőződésünkért: nem szabad engednünk, hogy úrrá legyen fölöttünk a kétkedésnek és kishitűségnek ez a mindent összeroppantó érzés.

Tanulni és tanítani kell! Soha nagyobb szükségét nem éreztük a tanulásnak, mint ma, előestéjén ama napoknak, amikor ki kell veszniök sorainkból azoknak, akik nem vértették fel magukat a szakértelem védő pajzsával, a munka harcmezéjén megvívandó küzdelemhez.

Céltudatos oktatással kell megakadályoznunk iparunk teljes lezüllését, tanításunkkal kell átsegítenünk szakmánkat azon a válságon, amelybe önhibáján kívül sodródott.

Ez az érzés, ez a kötelességérzet feszegeti akaraterőmet most, amikor két és fél esztendő után újból bekapcsolódom a Magyar Grafika szakkulturális feladatainak irányításába. A Magyar Grafika életerős vállalkozás s majd minden eszközzel rendelkez ahhoz, hogy hivatását maradéktalanul betöltse.

És éppen ezért kell célkitűzéseit revízió alá venni s közeljövőbeni feladatait a mai termelési lehetőségeknek és módszereknek megfelelően újból kijelölni.

A magyar nyomdaipar mai válságában az egyszerű, nemes tipográfiai termelő módszereknek van gyakorlati létjogosultságuk. Ma nincs keletje a sokszínű pompázó mestermunkának! A gyors és az olcsó termelés jelszava a divatos, ezt írja elő a gazdasági kényszerűség.

A Magyar Grafika alkalmazkodni fog a gazdasági válság közepette felburjánzott ízléstelenségek ellen. Nem akarunk mindenkiből mesterszedőt nevelni, ellenben olyan jó nyomdászokká akarjuk olvasóink tömegét képezni, akik jó és ízléses munkát tudnak produkálni a gazdasági viszonyok szabta szűk korlátok között is.

A Magyar Grafikát olyan szaklappá akarjuk átalakítani, mely a legszorosabb kontaktusban áll a mai gyakorlati élettel és annak termeléstéchnikai követelményeivel, amely minden tekintetben oktatólag hat az egyszerű tipográfusra csakúgy, mint a köznapi mértéken túl képzett mesterre.

Olyan szaklapot akarunk adni, amilyenre a kis- és nagyüzembeli nyomdásznak egyformán szüksége van. Ez a szükségszerű átalakulás fokozatos lesz s rövid időn belül befejezést is nyer. Garancia erre új munkatársaink hosszú és előkelő sora.

További feladatunknak tekintjük még a szakkulturális munkálkodás leghatékonyabb előmozdítását és a legfiatalabb nyomdászgeneráció szakkulturális igényeinek fokozottabb kielégítését, amikről még külön fogunk hírt adni.

Ehhez a munkához kérjük a magyarajkú nyomdászág lelkes, céljainkat megértő támogatását, ami — hiszszük — a legsivárabb viszonyok ellenére sem fog elmaradni.

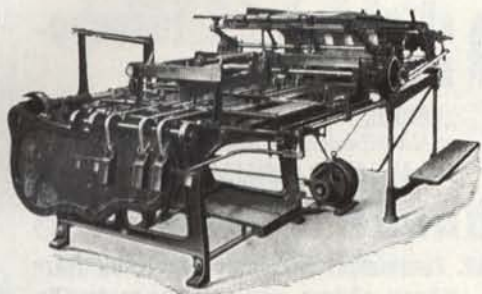
Budapest, 1930 november 1-én.

Wanko Vilmos

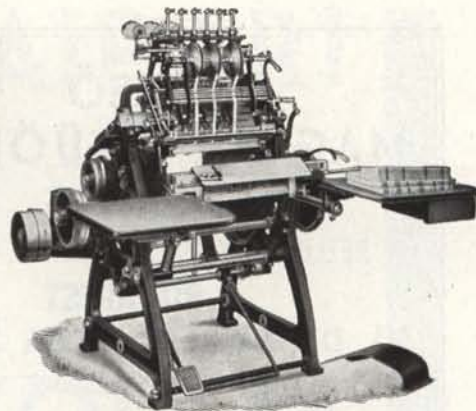
PREUSSE

NÉMETORSZÁG LEGRÉGIBB HAJTOGATÓGÉP-GYÁRA

Nagyteljesítményű egész automatikus
TFRS hajtógatógép eredeti Spiess-féle
Rotary-önberakóval

PREUSSE HAJTOGATÓ-
ÉS CÉRNAFŰZŐGÉPEK
ÉVTIZEDEK ÓTA AZ EGÉSZ
VILÁGON BEVÁLTAK!

Könyvcérnafűzőgép EHV

PREUSSE & CO. A. G.

MASCHINENFABRIK, LEIPZIG C 1 Alapítási év: 1883

Vezérképviselete Magyarországon:

FREUND-BARÁT-FÉLE GRAFIKAI SZAKÜZLET

Budapest V, Csáky ucca 13. szám. Telefon: Automata 282-35

Az INTERTYPE

szedőgépek világsikerei eldöntik a kér-
dést, melyik a jobb szedőgép. Újabban a
nagy és kis üzemek egész sora tért át az

INTERTYPE-SZEDŐGÉPEK

használatára. Tekintse meg üzemben az

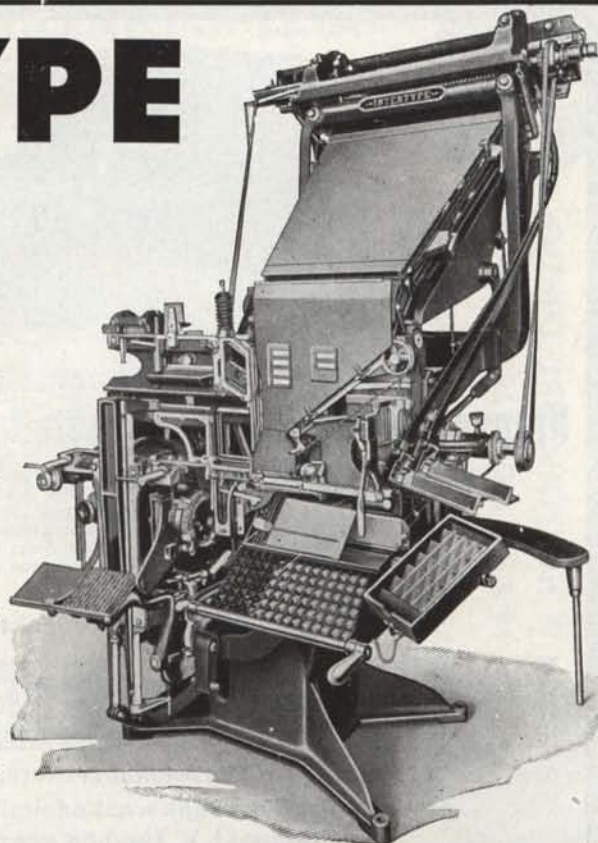
INTERTYPE-SZEDŐGÉPET

és Ön is el fogja ismerni, hogy az

INTERTYPE AJOBBSZEDŐGÉP

Vezérképviselet Magyarországon, Ausztria
és a Balkán részére:

GRAFIKA GÉPKERESKEDELMI RT
BUDAPEST, ÜGYNÖK UCCA 21

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS GALVANOPLASZTIKA

BUDAPEST

VI, DESSEWFFY UCCA 32. SZÁM

TELEFON: AUT. 223-70 ÉS 271-18

*

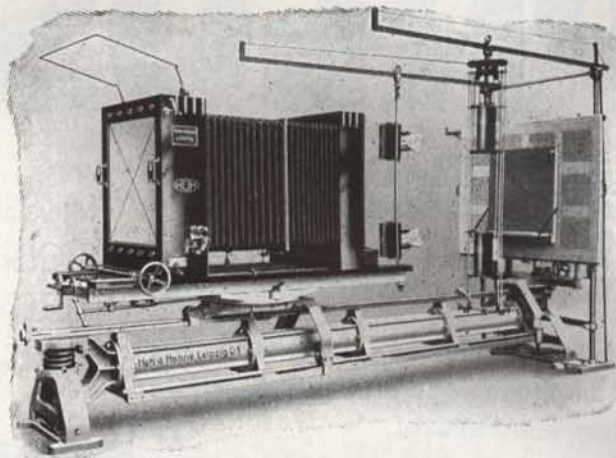
DÍSZÍTÓANYAGOK,
MODERN CÍM- ÉS KENYÉRBETŰK,
MAGYAR, NÉMET, ANGOL, FRANCIA, ROMÁN,
LENGYEL, CSEH, TÓT, HORVÁT, SZERB,
BOLGÁR, GÖRÖG ÉS HÉBER
SZEDÉSEKHEZ

*

KÖZPONTOK:

H. BERTHOLD AG, BERLIN
ÉS D. STEMPEL AG,
FRANKFURT

Számos összehasonlíthatatlan előnye van a

HNRD KÜLÖNLEGES SOKSZOROSÍTÓ- KÉSZÜLÉKÜNKNEK

„HOHLUX“ mozgatható vasállványon
(Német birodalmi és egyéb szabadalom)

Tessék nálunk érdeklődni!

HOH & HAHNE LEIPZIG W 35

Barneckerstr. 43. Fényképezési másolókészülékek gyára

Vezérképviselő: KÖNIG JÁNOS OKL. GÉPÉSZMÉRNÖK

Budapest IX. Remete ucca 23. Telefon: J. 453-58

... nagyon örülök, hogy a

Krause-gyorsvágógépet választottam

Egy nagy könyv-nyomda írja:

„Hogy az Ön Krause-gyorsvágógépet választottam, annak nagyon örülök. A reklamációk a rosszul vágott papir miatt egy csapásra megszűntek. A gép teljesítőképessége a rakozacon felül. Egysz val, öröm rajta dolgozni. Az Ön világítóberendezése szintén jól bevált a gépen.“

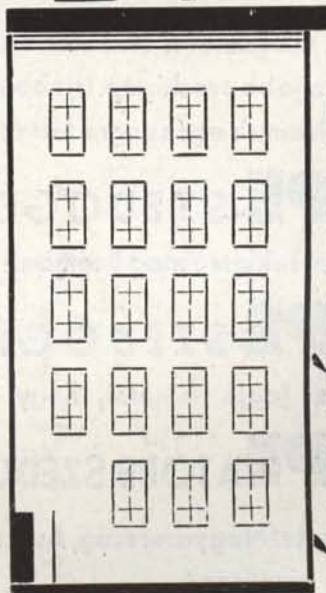
Kérjen M. G. 154. prospektust

KRAUSE

KARL KRAUSE (LEIPZIG C I) ZWEINAUNDORFERSTR. 59

Képviselet: **Grafika Gépkereskedelmi Rt**
Budapest, V, Ügynök ucca 21

Vv

ÉS VÉRTESI

LEVÉLBORÍTÉKOK,
ABLAKOS BORÍTÉKOK,
MAPPÁK ÉS
DÍSZLEVÉLPAPIROK

VASADI

(CÉGTULAJDONOS
VÉRTESI ALADÁR)

LEVÉLBORÍTÉK- ÉS
PAPIRNEMŰGYÁR
BUDAPEST, VI. KER.,
VÖRÖSMARTY UCCA 50
TELEFÓN: AUTOMATA
221-14 ÉS 130-86

NYOMDAIPARI

M

ESTERISKOLÁJA

LEIPZIG

A Német Könyvnyomda-
szok Egyesülete, a szász
szabad állam és Leipzig
városközreműködésével

Az új iskolai év 1930 október hó 1. napján kezdődik
A Leipzigi Nyomdaipari Mesteriskola magasabb kiképzést nyújt az ösz-
szes grafikai iparok minden ágában. A tanítás Platostrasse 8 és Wächter-
strasse 11. szám alatt levő s a legmodernebb technikai és egyéb segéd-
anyagokkal felszerelt tanintézetben történik. A tanfolyam, mely techni-
kai, gazdasági, tudományos és izlésfejlesztő szakokra oszlik, individuális
tanterven alapul és a szaktanítók elméleti és gyakorlati előadása mellett
a növendékek gyakorlati foglalkoztatásából áll. Részletes felvilágosítás-
sal a különböző szakokról, a tanítás kezdetéről, tartamáról és bevégzé-
séről, felvételtől, tandíjról stb. a kiadott prospektus szolgál, melyet kívá-
natra a Mesteriskola, Leipzig C. 1. Postafiók 332. bárkinek megküld

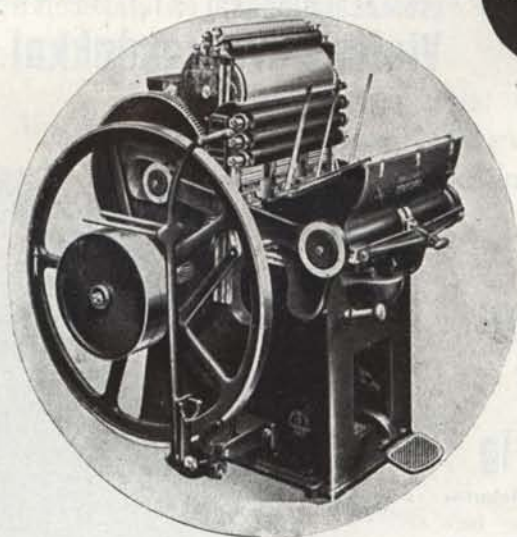
FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET

JUTKOVITS
LICHTBLAU

BP. VI. KIRÁLY U. 50
TELEFON: A. 141-74

»BRILLANT-SPEZIAL«
tégelynyomó-gyorsajtó

MASCHINENFABRIK
A. HOGENFORST, LEIPZIG

Nagyteljesítőképességű
tégelynyomó-gyorsajtó
a legújabbkeletű technikai újítások-
kal, mint szabadonfutó hengerekkel
önműködő kézvédővel. 26:37, 32:42
34:46 cm alakban

A TYPOGRAPH

lehetővé teszi azt, hogy hetenként egyszer megjelenő lapunkat minden héten kétszer jelentessük meg

Így nyilatkozott 1930 évi június 17-én egyik nyomdavállalat. És egy másik Typograph-tulajdonos 1930 május 22-én a következő bizonyítványt állította ki nekünk:

„Az Önök által szállított szedőgéppel nagyon meg vagyok elégedve. Cégem munkateljesítménye minőségben és mennyiségben lényegesen emelkedett.“

Ezek feltétlenül meggyőző bírálatok, mert a praxis köréből erednek.

A Typograph-szedőgép nemcsak az újságok szövegének, de 16, 20, 24, 30 és 36 pontos írásaival mindenfajta hirdetések szedéséhez is alkalmas

TYPOGRAPH GMBH BERLIN NW 87

Magyarországi képviselő: TANZER MIKSA BUDAPEST, VII. KER., AKÁCFA UCCA 50. SZÁM

Victoria-Original-Schnelläufer

(gyorsanfutó) nyomáselállítással és felszerelve a mi Victoria-ívberakónkkal

együttesen teljes egészet képeznek és 50×70 centiméteres papirosalagnál

óránkénti
nyomás
3000-ig

Kézi berakásra Victoria-ívberakónk egy perc alatt könnyen átállítható

**ROCKSTROH-
WERKE A. G.
HEIDENAU**

Képviselet: Tanzer Miksa
Budapest VII, Akácfa u.
50. sz. Telefon: J. 406-31

A DEUTSCHER BUCHGEWERBEVEREIN

(Német Könyvipari Egyesület) Leipzigban az összes könyvipari ágak technikai és művészeti fejlesztését, valamint a képzőművészetek ezekre gyakorolt befolyásának ápolását tűzte ki céljául. E cél elérése érdekében a Deutscher Buchgewerbeverein az általános ismert **Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik** című folyóiratot adja ki, amely 67-ik évfolyamával a legrégebb és vezető grafikai szaklap. Az „Archiv” havonta jelenik meg és a Deutscher Buchgewerbeverein tagjai ingyen kapják. Mindenki, aki a grafikai ipar iránt érdeklődik, saját javát szolgálja, ha évi 30 RM lefizetésével a Deutscher Buchgewerbeverein tagjai sorába lép. Kérjen még ma ingyen legújabb mutatószámot

Az Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik 1930. évi 10-ik száma mint „Magyar füzet” jelenik meg Rosner Károly szerkesztésében. Cikkeit kizárólag elismert vezető szakírók és könyvművészek írják. Számos illusztráció és többszínű melléklet egészíti ki a nagyszerű tartalmat. Egyes szám ára 3 RM és könyvkereskedésekben, vagy a Deutscher Buchgewerbeverein kiadóhivatalában, Leipzig kapható.

Felvilágosítással szolgál a Deutscher Buchgewerbeverein kiadóhivatala, Leipzig C. 1. Dolzstrasse 1

MEGJELENIK SZEPTEMBERBEN. Ára fűzve 7s. 6d. Vászonnkötésben 10s. 6d.

A világ legjobb reklámjai

ÍRJÁK ÉS BEMUTATJÁK

SIR WILLIAM CRAWFORD, K.B.E. ● Anglia

a Crawford Nemzetközi Hirdető Iroda Rt. elnöke,
a modern reklám előharcosa Angliában

EARNEST ELMO CALKINS

● Amerika

az Egyesült Államok vezető hirdetési vállalatának, a Calkins & Holden cégnek főnöke

FRENZEL PROFESSOR

● Németország és Ausztria

a „Gebrauchsgraphik” szerkesztője

A. TOLMER

● Franciaország és a latin államok

a kiadók egyesületének elnöke

A C O M M E R C I A L A R T É V K Ö N Y V É B E N , A
M O D E R N P U B L I C I T Y 1 9 3 0 - B A N

4 4 . L e i c e s t e r S q u a r e , L o n d o n W . C . 2 .

V

E

L

O

X

HASZONRA AKAR DOLGOZNI?
AKKOR DOBJA KI ÜZEMÉBŐL RÉGI,
ELAVULT GÉPÉT ÉS VEGYEN HELYETTE

VELOX

GYORSSAJTÓT! KÉSZLETRŐL SZÁL-
LÍTHATÓ. MINŐSÉGBEN A LEGJOBB,
ÁRBAN, FELTÉTELBEN A LEGKEDVEZŐBB

JÚLIUS HAVÁBAN BEÉRKEZETT
KÜLFÖLDI MEGRENDELÉSEK:

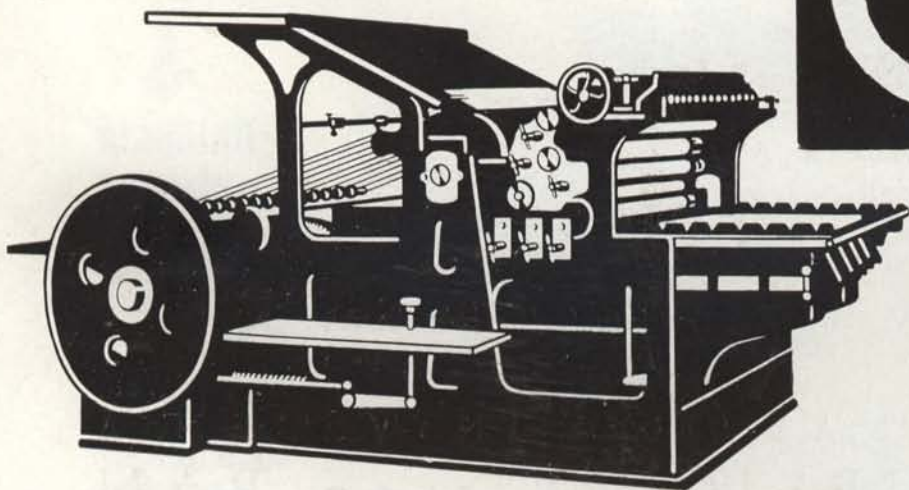
RÓMA 1 DARAB

VARSÓ 1 DARAB

AMSTERDAM . . 3 DARAB

BARCELONA. . . 1 DARAB

BUENOS AIRES . 1 DARAB

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST V, VÁCI ÚT 48